

DEO SCELERVM ET FLAGITIORVM VINDICE
 IVSTISSIMO PRAESIDENTE
 ET MAGNIFICO, NOBILISSIMO ATQVE CONSVLTISSIMO
 JVRISCONSVLTORVM ORDINE ITA DECERNENTE
 DISPVATIONEM HANC INAVGVRALEM JVRIDICAM
 DE
QVÆSTIONIBVS
 SEV
TORTVRIS REORVM

Von der scharffen Frage

AD
 MAJOREM ARDVÆ HVJVS MATERIÆ INDAGATIONEM
 IMPERITORVM JVDICVM HAC IN PARTE MVLTOTIES
 PRÆTER MODVM HALLVCINANTIVM
 PLACIDAM ADMONITIONEM
 ET DENIQVE PROPRII INGENII VLTTERIOREM
 EXERCITATIONEM

PRO LICENTIA
 IN CELEBERRIMA RAVRACORVM VNIVERSITATE
 LOCO HORISQVE CONSVETIS
 AD DIEM IX AVGVST. A. O. R. MDCLXI
 ERVDITORVM DISQVISITIONI AMICABILI

SVBJICIET
JOH. PHILIBERTVS LANG
 YSNESENSIS

OB ARGVMENTI PRÆSTANTIAM DENVOTYPIS EXPRESSA

BASILEÆ ET LIPSIAE

1747

DEO SCELERVM ET FLAGITIORVM VINDICE
IUSTISSIMO PRAESIDENTE
ET MAGNIFICO, NOBILISSIMO ATQVE CONSULTISSIMO
IURISCONSULTORVM ORDINE ITA DECERNENTE
DISPUTATIONEM HANC INAUGVRALEM IVRIDICAM
DE
QVÆSTIONIBVS
SEV
TORTVRIS REORVM

Von der scharffen Frage

AD
MAJOREM ARDVÆ HVJVS MATERIÆ INDAGATIONEM
IMPERITORVM IVDICVM HAC IN PARTE MVLTOTIES
PRÆTER MODVM HALLVCINANTIVM
PLACIDAM ADMONITIONEM
ET DENIQVE PROPRII INGENII VLTერიOREM
EXERCITATIONEM

PRO LICENTIA
IN CELEBERRIMA RAVRACORVM VNIVERSITATE
LOCO HORISQVE CONSVETIS
AD DIEM IX AVGVST. A. O. R. MDCLXI
ERVDITORVM DISQVISITIONI AMICABILI

SUBJICIET
JOH. PHILIBERTVS LANG
YSNENSIS

OB ARGVMENTI PRÆSTANTIAM DENVOTYPIS EXPRESSA

BASILEÆ ET LIPSIAE

1747

IN THE SENATE OF THE UNITED STATES
OF THE DISTRICT OF COLUMBIA
JANUARY 1878

QUESTIONS

TORTUOUS REFORM

BY JAMES M. SMITH

THE AUTHOR OF "THE HISTORY OF THE
UNITED STATES" AND "THE HISTORY OF THE
UNITED STATES" AND "THE HISTORY OF THE
UNITED STATES"

NEW YORK: PUBLISHED BY
J. M. SMITH, 10 N. 3RD ST.
AND BY THE AUTHOR, 10 N. 3RD ST.

NEW YORK: PUBLISHED BY
J. M. SMITH, 10 N. 3RD ST.
AND BY THE AUTHOR, 10 N. 3RD ST.

P R A E F A T I O.

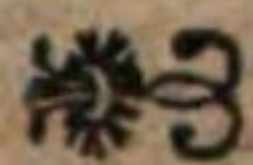

otis quidem omnibus expeten-
dum esset, ut Magistratus cujus-
que loci secundum legum præ-
scripta sententiam ferrent opti-
mam, & fideles earum essent
Ministri, præsertim ut in torquen-

dis Reis majorem adhiberent diligentiam, neque vel
ex rationis suæ scrutinio nescio quam pravam sibi
fingerent æquitatem, vel e contrario juris & justitiæ,
imo conscientia propriæ septa transilientes, affectibus-
que optimo jure ad orcum relegandis nimium indul-
gentes partim suam imperitiam, partim vero insaniam
& bestialem proderent immanitatem, sed clavis plane
adamantinis, severissimam Salvatoris nostri senten-
tiam omnium dictorum gestorumque die novissimo
reddendam rationem cordibus infingerent, studioseque
eam percurrerent: Cum autem plurimi malitioso

hoc seculo, spreta divina exhortatione, injustum pro justo reputantes, omniaque pro lubitu facientes, sine ulteriori & longiori indagine, remigio veloque quantum possunt ad condemnationem accellerent, ad absolutionem vero proh dolor! sæpissime testudineo gradu approperebant, quid mirum si nocentes justitia sancta interim languescere impuniti relinquantur, innoxii vero laqueo suspendantur, ferro confodiantur, vel vilo vitali variis modis resecato, miseris Reis impiæ manus inferantur? Quoniam vero hoc modo indies sub colorato justitiæ velamento sanguine innocentum rempublicam inquinari videmus, vita autem humana tanti sit pretii tantarumque virium sanguis humanus innoxie effusus, ut sacro codice attestante in cælum e terra clamare dicatur vindictamque a vindice justissimo Deo, totaque rerum universitate indefinenter reposcat, ingens me subit admiratio, quid ad clavum justitiæ constituti iudices, male tamen judicantes, iudici supremo ad tribunal tandem eos evocaturo sint responsuri, quando sanguinem injuste profusum, malorum impunitatem, rationem propter sententiæ celeritatem, vel commissam executionis tarditatem exposcet, justitiæque gladium reposcet? hunc certe Deo nisi caute, circumspicte, & secundum leges tam divinas quam humanas propria instigante conscientia agant judicentque, nullius temere sanguinis fusi

fusi reum ac infontem vix reddere poterunt: Ne autem & ipse de ardua hac materia Deo favente vitamque procrastinante aliquando consultus impingam, placuit pretiosissimam hanc & magni momenti de quæstionibus seu torturis reorum materiam pro ingenii viribus quas exiguas imo tenuissimas esse non invitus agnosco, grato Laconicæ brevitatis more, quam ipsa temporis angustia dictitat & imperat conscribere, placidæque disquisitioni subicere, quo adversariorum dilucidis argumentis edoctus, tutius & sine periculo conscientiaë efflagitante necessitate respondere possim.

Et quamvis me non lateat, quod torturam cum principiis theologicis & politicis pugnare plurimi autument, cum Deus optimus omnium legislator, suo populo nullam de torturis legem dederit, & in sacra scriptura ne gry quidem de ea extet, attestante WILH. ZOPPERO *in lib. 5. de leg. Mos. c. 10.* quidam autem existiment, ethnicum & tyrannicum tormentorum esse inventum, expers omnis charitatis & commiserationis christianæ, periculique plenum, cum experientia rerum Magistra satis abundeque testetur, multos nimis cruciatibus ea de quibus nunquam cogitarunt, ne dicam fecerunt, falsos esse, adeo ut nihil certi sapissime sciri possit, quibus adstipulatur MICH. MONTANVS 2. *des essais c. 5.* ita scribens: *c'est une dangereuse invention que celle*

des gebennes, & semble que ce soit plus tost un essais de patience que de verité. Quia tamen reipublicæ interest, provincias ad conservandum statum illæsum hominibus malis purgari (secus enim si fieret, latronum ac pessimorum hominum cœtus a republica non differret) quorum confessio mediante tortura (de qua plura in conflictu) elici debet, ab opere incepto desistere nolui, sed quoniam breves præfationes commendantur in *l. i. ff. de Orig. Jur.* ea propter velis habiti sermonis mei complicatis, sine tædiosa verborum ambagine rem ipsam bono cum Deo aggrediat, tu vero Lector omnium ordinum honoratissime, si forte me cespitasse, aut acu rem non tetigisse arbitraris, ignosce, homo enim (id est erroribus obnoxius) sum, quem neque tu ipse ad extremum vitæ halitum usque exues, correctionem autem a sublimiori & politiori ingenio lubens expecto.

um Christi nomen operum initio recte invocetur *arg. rubricæ ad proæm. Instit. & l. 2. C. de offic. præfect. præt. Affr.* ego etiam secutus vestigia sacratissimi Imperatoris, clementissimum redemptorem meum Christum Jesum humillima devotione invoco, ut Spiritus Sancti sui gratia, in harum thesium conscriptione, & earum pro ingenii viribus defensione mihi adesse, cœcamque

mentem immutabilis suæ veritatis radiis illustrare velit, quo omnia vergant in sanctissimi nominis sui gloriam, proximi emolumentum, mei, meorumque commodum & honorem, fretus ergo auxilio divino institutum meum, & quidem ejusdem thesin primam aggredior.

THESIS I.

Quoniam vero vocis consideratio, qua mens ad rem ipsam melius cognoscendam præparatur, ad ipsius rei tractationem via quasi ac janua est, paucissima de nomine quæstionis prælibare placuit, etymologiam silentio hac vice involvens, & sicco pede quod ajunt transiliens, contentus ARISTOTELIS monito 2. *Rhetor.* dicentis, nugatorium esse dicere manifesta: Homonymiam ergo quod attinet, quæstionis nomen in jure nostro varie accipitur, significat etenim interdum quandam de jure vel facto dubitationem ut in *l. idem erit 16. ff. de statu hom. l. 1. §. quorum alterum 4. ff. ad SCtum Turpill. l. eum quem 79. §. 1. ff. de Judic. l. si cum 2. §. ult. ff. de donation. junct. l. 1. §. 1. ff. quæ res pignori interdum controversiam ut in *l. 115. in princ. ff. de Verb. Sig. l. 2. ff. de his quæ**

quæ in test. del. l. 24. ff. de acquir. vel amitt. hered. aliquando iudicium publicum, ut cum CORNELIVS SYLLA quæstiones publicas id est iudicia publica, veluti de sicariis, de falsis, de veneficiis, deque parricidiis instituisse dicitur *l. 2. §. capta deinde 32. vers. deinde CORN. SYLLA, ubi OLDENDORP. CVJAC. ZAS. & alii ff. de Orig. Jur.* hinc iudices qui rebus capitalibus præerant, quæstores parricidii, id est, non solum parricidii proprie sic dicti, sed cujusvis criminis publici testib. alleg. ZAS. & CVJAC. dicebantur, quod nimirum rerum capitalium quærendarum causa creari solebant, neutra tamen significatio hujus est loci, sed nomen illud quæstionis quod in hac materia tractatur, denotat interrogationem reorum de crimine admisso, quod nisi sponte confiteatur per tormenta corporis ad inveniendam & eruendam veritatem elici solet, per *l. item apud 15. §. quæstionem 41 ff. de injur.* ex quo statim apparet, quæstionem proprie sic dictam ipsam torturam non esse, sed medium saltem eruendæ & eliciendæ veritatis per *l. 10. verb. per tormenta interrogari, & l. 12. C. de quæstion.* & per consequentiam hæc duo male invicem confundi, cum tortura sit quæstionis pars quædam, ipseque actus torquendi & cruciandi, quæstio autem interrogatio rei, & ipsa tortura, attestante BOCERO *in tract. suo de quæst. & tort. reor. cap. 1. num. 12. pag. 11.* sicuti etiam ex sequenti quæstionis definitione sufficienter liquet, quod quanquam verissimum sit, communi tamen formula & usu loquendi evenit, ut quæstio cum torturæ actu, qui per tormenta corporis elicitur, confundatur *l. 1. in pr. §. 7. & 8. l. 2. 3. 4. 10. §. 1. & passim. ff. de quæst.* unde per quæstionem non raro ipse torturæ actus significatur, quo respectu quoque germanis nostris dici solet, die peinliche Frag, oder die scharpfe Frag.

II.

Definitur autem quæstio a Dd. in hæc verba, quod sit inquisitio, quæ fiat per tormenta & corporis dolorem ad eruendam veritatem, sicuti *post AZONEM in summa tit. de quæstion. definit. BALDVS, PAVL. GRILLAND. FRANCISC. BRVN. & GUIDO DE SVZARIA*, alii aliter eam definiunt, BOCERI tamen sententiæ subscribo, quæstionem *in d. tract. cap. 1. num. 3.* ita definientis,

tis, quod sit interrogatio de crimine commisso, per corporis tormenta ad eruendam ipsius criminis sive causæ veritatem, legitime a iudice instituta: quam definitionem etiam probat PETR. THEODOR. in colleg. crim. disp. 9. th. 9. & iisdem plane verbis Colleg. Jurid. Argent. Tom. 3. tit. de quæstion. n. 1. in fine.

III.

Definitionem sequitur causa efficiens quæstionis, quam WESEMB. in paratitl. tit. de quæst. n. 3. morem antiquissimum omnium fere bene institutorum populorum communem esse dicit, sed male, & proinde non immerito a Clarissimo BACHOVIO in not. ad eundem titulum d. num. 3. reprehenditur, secutus ergo Colleg. Jurid. Argentor. tit. de quæst. th. 2. causam efficientem remotam, defectum probationis constituo: ubi incidenter non insulse quæritur (cum quæstio subsidiarum saltem sit remedium teste PROSP. FARINAC. q. 40. num. 3.) An iudex ad eliciendam veritatem statim postpositis aliis remediis ad torturam procedere, & ab eadem initium facere debeat? quod negat l. 1. in princ. ff. junct. l. 8. §. 1. C. de quæst. & cap. 6. X. de Reg. Jur. sed tum demum quæstionem habere oportet iudicem, quando veritas in atrocibus & capitalibus delictis aliter indagari nequit l. 8. & 9. in pr. ff. de quæst. l. ob carmen 21. §. si ea ff. de testib. Novell. 90. cap. 1. vers. si vero ignoti, &c. Caveat ergo iudex, ne temere ad cujusvis delatoris accusationem, delatum statim sine indiciis præcedentibus torturæ subiciat, nam cum quæstio sit res fragilis & periculosa, arg. l. 1. §. 23. ff. de quæst. Iudicem certe officii sui de quo infra, meminisse oportebit, ne hominem ad imaginem Dei conditum tormentis laceret, & sic quasi excarnificet. Causa propinqua sunt suspensiones, indicia, argumenta, præsumptiones, signa, & quævis alia adminicula, & conjecturæ de reo conceptæ, JODOC. DAMHOVD. in pract. crim. cap. 38. n. 17. peinlich Halsgerichts-Ordnung Caroli V. artic. 18. 19. & 20.

Causa proxima est iudex, an autem ille qui merum vel mixtum Imperium habet, controversia est inter Dd. qui quid sentiant a Dn. BOCERO pro & contra disputantes allegati videri possunt in suo tr. de quæst. & tort. reor. cap. 1. num. 13.

I V.

Indicia quod attinet, illa varîe a Dd. definiuntur, BALD. *ad rubr. Cod. de probat.* ita definit, quod indicium sit minima præsumptio hominis boni, seu distans argumentum a vera specie probationis, & *ad l. 4. vers. est enim indicium C. unde legit.* ait, indicium est coniectura ex probabilibus & non necessariis orta, a quibus potest abesse veritas, sed non verisimilitudo veri, quæ quandoque mentem judicantis in tantum perstringunt, ut cogant conscientiam Judicis judicare secundum ipsa. CVRT. SENIOR *in l. admonendi. num. 290. ff. de jurejur.* definit, quod sit nota quædam & demonstratio rei gestæ, demonstrans argumentum veritatis habendæ, quem sequitur JACOB. MENOCH. *lib. 1. de præsumpt. quest. 7. num. 18. 19. & 20.* JO. ZANGER. *de quest. & tort. cap. 2. num. 12.* alii definiunt per probationem, quæ rei dubiæ fidem facit: plures definitiones qui cupit videat FRANCISC. BRVN. *in suo tract. de indic. & tort. p. 1. quest. 1.* relictis autem & salvis aliorum opinionibus, definitioni BOCERI, tanquam firmiori fundamento inter cæteras nitenti calculum addo, qui indicium ita definit, quod sit argumentum rem propositam sua propria vi & natura aliquatenus probans.

V.

Quamvis autem indicium, præsumptio, conjectura, suspicio, & signum, proprie differant, ut pluribus demonstrant MENOCH. *lib. 1. præsumpt. quest. 7. num. 2. & seqq. & PROSP. FARINAC. in prax. crim. lib. 1. tit. 5. quest. 36.* in hac tamen proposita materia ut cuivis qui Dd. commentarios, a limine saltem salutavit patere potest, sub vocula indiciorum omnia prædicta vocabula continentur, sicuti videre licet *ex Ord. caus. crim. art. 19.* ubi hæc verba habentur: Wo wir hernachmahls redliche Anzeigeung melden, da wollen wir allwegen redliche Barzeichen, Argwohn, Verdacht, und Vermuhtung auch gemeynet haben, und damit die übrigen Wörter abschneiden.

V I.

Indicia doctores varîe quoque dividunt, quidam enim distinguunt in remota & propinqua, alii in dubitata & semiplena, & in

in indubitata seu plena, alii differentiam faciunt inter indicia juris & facti, item inter levia, gravia, & gravissima, cum autem jura has divisiones ratione appellationis non admittant, certiusque navigare dicatur, qui cum textu legis naviget, idcirco indicia dividere placet in certa *per l. 19. C. de Rei Vindicat.* five manifesta, *l. 3. C. ad L. Jul. Majest.* (quæ ad probationem indubitata & luce clariora dicuntur *in l. ult. C. de probat.*) & verisimilia probabilia-que *l. milites. 8. §. 1. ibi argumentis verisimilibus probabilibusque uti C. de quest.*

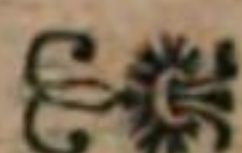
Certum & indubitatum dicitur, quod per se luce meridiana clarius est, & necessario intentionem probat, veluti si Maritus per decennium abfuerit, & reversus anniculum inveniat in domo sua, certum profecto & indubitatum est indicium hunc filium illegitimum esse *per l. filium 6. ff. de his qui sunt sui vel al. jur* ejusmodi indicium reperitur in crimine falsi, quando Sempronius profert instrumentum quoddam, quo continetur se Titio centum Imperiales inevitabilis necessitatis ergo Argentorati anno superiori, Calendis Junii mutuo dedisse, Titius autem re obulum quidem accepisse firmissime asserat, & hanc rationem adducat, quod Calendis Junii Anni superioris non Argentorati, sed in Anglia vel Hispania commoratus fuerit, imo circa quinquennium Argentoratum non viderit, hoc certe indubitatum a locorum & temporis diversi oppositione desumptum indicium est, Instrumentum illud Sempronii falsum esse, ut arguit textus *l. optimam. 14. C. de contrah. & committ. stipulat. vers. etsi inter presentes.*

Verisimile five probabile indicium est, quod non semper & necessario illud de quo quæritur verum arguit, sed plerumque saltem, & in hoc differt ab indubitatis & certis indiciis, quale indicium esse potest, si quis in domo, gladio stricto, nudo, & cruento, vestibus undique sanguine spersis reperiatur, in qua nihil quicquam sibi agendum erat, ibidemque confestim trucidatus vel fauciatus homo reperiatur v. NICOL. BOER, *decis. 166. n. 2.* probabile profecto hoc est indicium, talem homicidium perpetrasse, & impias manus mortuo intulisse, non tamen semper ut infra th. 8. demonstrabitur.

V I I .

Horum autem indiciorum alia sunt generalia omnibus fere criminibus communia, alia specialia & cujusvis delicti propria, si ergo specialia defint, sicuti ex sequentibus patebit, Judici ad generalia recurrendum erit, videndum itaque primo de generalibus, quorum primum esse potest levitas personæ & malæ famæ, quæ talia de quibus inculpatur facere consuevit vel attentavit, ratio, quia moribus consideratis quilibet bonus vel malus præsumitur *l. non omnes. §. a Barbaris ff. de re milit. & ex gestis præteritæ vitæ præsentia metiuntur arg. l. 1. in princ. ibi, eos enim. C. de præpos. agent. in reb. & c. semel malus. de Reg. Jur. in sexto. c. 4. in fine X de pignor. c. accusatus. de hæret. in 6. BART. in L. Cassius. 2. ff. de Senator. conjungitur autem levitas personæ & malæ famæ, horum enim unum solum non sufficit ad torturam arg. *Const. crim. art. 25. 2. attestatio unius testis, omni- que exceptione majoris, ex visu deponentis, vel aliam sufficien- tem scientiæ suæ causam reddentis, per gloss notab. in L. 3. verb. convictus C. ad L. Jul. Majest. SALYC. in l. fin. C. de quæst. HIP- P. DE MARS. in pract. crim. §. diligenter n. 25. JAC. MENOCH. lib. 1. præsumpt. q. 89. n. 5. quæ quidem attestatio non sufficit ad con- demnandum, sed saltem ad inquirendum, capiendum, & tor- mentis subjiendum, per d. l. 3. C. ad L. Jul. Majest. ubi Dd. neque tragula illa quam dissentientes alias ut plurimum intor- quent, obesse potest, quod unicus testis regulariter non probet, etiamsi præclaræ curiæ honore præfulgeat *l. jurisjurandi 9. §. 1. C. de testib. & c. veniens. 10. X. de testib.* facit enim semiplenam pro- bationem quæ sufficiens est ad torturam, ut inquit *Const. Crim. art. 30.* So einer in der Hauptsach die Missethat gründtlich mit einem einzigen, guten, tugentlichen Zeugen beweiset, das heisset vnd ist ein halbe Beweisung, vnd solche halbe Beweisung machet auch eine red- liche Anzeigung, Argwohn vnd Verdacht der Missethat; ubi tamen non negaverim, si plures testes habentur, tutius esse, si deli- ctum per duos testes omni exceptione majores probari possit, motus per subsequencia *d. art. 30. verba*, quæ ita se habent: Aber so einer redliche Umstände, Wahrzeichen, Anzeigung, Arg- wohn oder Verdacht beweisen will, das soll er zum allerwenigsten mit**

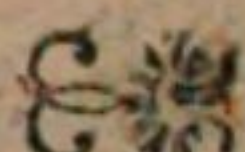
mit zweyen guten, tauglichen vnd vnverwerfflichen Zeugen thun. 3. Si reus in loco suspecto & ad delinquendum apto fuerit repertus *l. aut facta 16. §. locus ff. de pœnis*, vel si in calenti crimine auff frischer that deprehendatur, ut etiam ea quæ commiserit vix negare sufficiat *l. 16. C. de pœn.* 4. Si quis minitans, maxime cum minator suas minas executioni mandare consueverit auditus sit, & maleficium de quo minatus est, aut aliud ex quo damnum & incommodum accepit is cui minatus est, realiter subsecutum fuerit, *Ord. Crim. art. 32.* verbi gratia, quando homo vindicativus (ut AYRER. *in process. de homicid. pag. 125. n. 60.* talem nominat) dicat, Ich will ihn vmbbringen, ein Rapier in ihn stossen, einen Flügel vom Leib hauen, oder eine Kugel durch ihn jagen, &c. Quæ minandi formula germanis notissima est; nec refert etsi minæ factæ fuerint ab eo qui eas exequi non consuevit, cum iudex eo casu aliis adminiculis concurrentibus ad torturam imponendam commoveri possit, PROSP. FARIN. *in lib. 3. prax. Crim. quest. 90. n. 29.* FR. BRVN. *in tract. de indic. part. 1. quest. 2. n. 33.* ZANGER. *in tr. de quest. cap. 2. n. 46.* 5. Si suspecti res aliqua, puta gladius, pileus &c. in loco perpetrati delicti inveniatur, & accusati vel inquisiti esse demonstretur, *argum. art. 29. Ord. crim. Caroli V.* ex inventione enim harum rerum delictum perpetratum esse præsumitur ab eo cuius res sunt MENOCH. *lib. 5. præsumpt. 31. n. 13.* nisi suspectus innocentiam suam purgare, & fortiori aliquo argumento contrarium elidere possit, v. g. quod pileum vel gladium ibi repertum amiserit, alteri commodaverit, petmutaverit, donaverit, vendiderit, aut iusto titulo ad alium transtulerit, *præalleg. Dn. ZANGER. d. cap. 2. n. 36.* MANZ. *ad sanct. crim. Carolin. d. art. 29.* 6. Si quis jactationis causa nemine cogente extra iudicium serio & non jocosè se hoc vel illud delictum commisisse v. g. Calendis Junii hujus ann. Titium in ædibus Sempronii occidisse, pluribus circumstantiis enumeratis affirmet, eandemque confessionem antequam tortura tali reo accusato imponatur, non revocet, certum autem sit quod ejusmodi delictum fuerit commissum *arg. art. 32. in ord. caus. crim. Caroli V.* ubi hæc verba leguntur: So einer gnugsamb überweisen wirt, daß er von ihm selbst Ruhms oder anderweils ungenötheter Ding gesagt hätte, daß er die beklagte oder

verdachte Missethat gethan, oder solche Missethat vor der geschicht zu thun getrohet hätte, vnd die That auch kurzer Zeit darauff erfolget wäre, vnd wäre ein solche Person, daß man sich derselben That zu ihr versehen mag, wirt auch für redliche Anzeigung der Missethat gehalten, vnd ist peinlich darauff zu fragen. Ratio est, quia ex abundantia cordis os loquitur, & quia talis extrajudicialis confessio femiplenam facit probationem MENOCH. *lib. 1. quæst. 79. n. 15.* MASCARD. *conclus. 871.* nam ejusmodi ostentator plerumque suis jactationibus majorem authoritatem apud sceleratos sibi comparare studet. 7. Indicium generale est & sufficiens ad torturam, si Mandatarius dicat hunc vel illum suasisse vel mandasse ut scelus committeret, si alia quoque concurrant adminicula, teste HIP- POL. DE MARSIL. *in pract. crim. §. diligenter n. 37.* & ROL. A VALLE *lib. 4. cons. 14.*

8. Indicium oritur ex fuga, ante vel post accusationem seu inquisitionem institutam arrepta, aliis adminiculis concurrentibus, cujus rationem suppeditat lex divina, dicens, fugit impius nemine persequente, fuga etenim fugientem accusat, & in suspicionem sceleris adducit *arg. Nov. 53. c. 4. l. 7. §. 2. ff. de fuff. tutor. & l. 3. §. 7. ff. de re milit. quibus consentit art. 25. ord. crim. §. ult. l. raptores 54. vers. fin. autem C. de Episcop. & Cler. quando autem & quatenus fuga sola indicium faciat ad torturam sufficiens, videri possunt, JAS. in l. admonendi 31. n. 109. ff. de jurejur. MASCARD. *de probat. vol. 2. conclus. 819. n. 4.* MENOCH. *lib. 1. de præsumpt. q. 89. n. 8. & seq.* JVL. CLAR. *lib. 5. sentent. §. final. q. 21. n. 20.* BOCER. *in tr. de quæst. & tort. cap. 3. n. 32.* ZANGER. *in eod. tract. cap. 2. n. 86. & seqq.* MANZ. *ad const. crim. art. 25. n. 52. & seqq.* ego missis iis cum Magnif. Dn. CARPZOV. *in prax. crim. p. 3. quæst. 120. n. 63.* existimo, cum materia indiciorum alias sit arbitraria, totam rem arbitrio judicis discreti commit- tendam esse.*

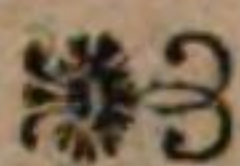
9. Quando quis cum hominibus facinorosis in ejusdem generis flagitiis versantibus non ignoranter, neque inevitabilis necessitatis gratia ad vitam suam conservandam consuetudinem habuerit, cum vix fieri possit, ut non similis ei efficiatur quis, cum quo conversari solet, attestante regio Psalte, *Pf. XVIII, 26. & 27.*

ita dicente, cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, cum electo electus eris, & cum perverso perverte-
ris; cui adstipulatur SALOMON *Prov. XIII, & XXII, 24. 25.* in-
quiens, noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum
viro furioso, ne forte discas semitas ejus, & sumas scandalum
animæ tuæ. *v. l. 25. §. 6. ff. de ædilit. edict. ZANG. in prædict. tr.*
n. 127. PROSP. FARINAC. in prax. crim. lib. 1. tit. 5. q. 52. n. 58.
COTHM. vol. 1. Resp. 12. n. 214.

10. Inimicitia capitalis, quæ cum læso intercessit, *arg. art. 25.*
in ord. crim. Carol. V. si alia quoque adminicula, puta, fama,
fuga, & ejusmodi concurrant, *l. 3. §. ejusdem ff. de testib. ANT.*
GOMEZ. Tom. 3. variar. resol. cap. 13. n. 11. ubi pariter judicis arbi-
trio quænam inimicitia dicatur capitalis relinquendum dicit,
quamvis varie Dd. hac de re differant, sicuti videre est apud D.
BENED. CARPZ. *in pr. crim. p. 3. q. 120. n. 43. & seqq. ZANGER.*
in tr. de quæst. c. 2. n. III. MANZ. ad constit. crim. Carol. art. 25.
n. 32. & seqq.

11. Oritur non leve indicium ad torturam ex sermonis va-
riatione, animique titubatione & trepidatione, concurrentibus
aliis circumstantiis, *BART. ad L. 10. §. plurimum ff. de quæstion.*
quam *BART. sententiam ZANGERVUS præd. loco n. 100.* de magna
variatione intelligendam esse ait, variatio siquidem arguit suspi-
cionem falsi & incerti, *arg. L. eos qui ubi BART. ff. ad L. Cornel.*
de fals. Dec. resp. 91. n. 19. vol. 3. præsertim cum sit circa substan-
tiam actus, seu ipsum negantium principale, *ARET. conf. 60. ZAS.*
conf. 16. n. 43. vol. 2. ubi dicit: nihil magis contrarium est veri-
tati quam variatio, in tantum, ut sicuti testi vario, veluti men-
daci fides non est habenda, nec iudex pro ea parte pro qua testi-
ficatus est ferre sententiam potest, ita nec poterit ferre senten-
tiam pro variante parte, si nihil probet ejus quod variando alle-
gat, *GOED. conf. MARPURG. vol. 3. conf. 32. n. 297.* quamvis etiam
fieri possit, ut ob periculi magnitudinem & animi perturbatio-
nem vehementem, inconstanter quis loquatur, pallore suffunda-
tur, & horrore concutiat, quare etiam hac in parte, multa
judicis arbitrio relinquenda esse censeo, qui consideratis personis,
tempore

tempore, loco, & aliis circumstantiis, ex bono & æquo facile judicare poterit, an reus veniam mereri, an vero torturæ subjici debeat, sicuti testatur ipse BART. *ad L. fin. n. 5. ff. de quæst.* PET. BINSFELD. *in l. fin. C. d. malef. & mathem.* MENOCH. *lib. 1. præsumpt. q. 89. n. 70.*

12. Indicium ad quæstionem facit, si is cuius nihil interest ultro & instanter urgeat, ut de maleficii vel criminis commissi Authore inquiratur, HIPPOL. DE MARS. *in l. unius. 18. §. servo. n. 7. ff. de quæst.* allegans PARID. DE PVTEO, referentem, temporibus suis occurrisse, quod quidam consocium occiderat, & sæpe veniebat ad Curiam importune sollicitando ut occisor reperiretur, qui sollicitator fuerit captus ut suspectus, & finaliter repertum, quod ipse illum occiderit. Simile plane exemplum refert GEORG. LAVTERBECKH *Consiliar. Brand. in seinem Regentenbuch dist. 5. fol. 317.* valde enim suspectus est, qui operam suam ingerit invito *l. 25. ff. de procurat.* nam sicuti servo ultro aliquid de Domino confitenti nulla adhibetur fides *arg. l. unius. 18. §. servo. ff. de quæst.* ita quoque nec ei qui delictum ab aliquo perpetratum esse dicit, & ultro instanterque petit ut de commissi criminis Authore inquiratur, credendum est, sed potius præsumendum, eum ipsum maleficium illud admisisse, præsertim si aliæ circumstantiæ *in Ord. crim. Car. V. art. 25.* recensitæ concurrant, sicuti arbitratur ZANGER. *in tr. de quæst. seu tort. reor. cap. 2. n. 128. & seqq.* quod tamen etiam quandoque fallit, & simpliciter non est admittendum, sed cum mica salis accipiendum; verisimile enim indicium criminis ut quis torquere possit requiritur, *per l. milites 8. §. oportet. C. de quæst.* quæ postulatio sæpius repetita talis censi non potest simpliciter, cum fieri possit, ut quis bona intentione, vel justo Zelo commotus, a Magistratu tam instanter desideret, ut in criminis Authorem inquirat, quia cuilibet ex populo accusatio criminis publici est permessa, *arg. §. 1. l. de publ. judic.* si ergo accusatio talis justa est, & legibus permessa, juste quoque persequitur, ut videre est *Deuter. cap. 16. vers. 20.* & neque delictum committere, neque pœnam mereri censetur, qui facit aliquid jure permitte, sive qui actum jure permissum suscipit, *l. Gracchus. 4. C.*
ad

ad L. Jul. d. adult. cum poenas ob maleficia solvi magna ratio
suadeat. *l. 70. §. 5. ff. de fidejuss.* & peccata nocentium nota esse
oporteat, *L. eum qui 18. in pr. ff. de injur.* ne scilicet res publica
bene alias constituta, tandem impunitate malorum, latronum
ac pessimorum hominum coetus fiat: & quamvis experientia re-
rum Magistra dicatur *in c. quam sit. de elect. in sexto. & Cle-*
mentin. cum ecclesie. ibi: ut docet experientia, *de etat. &*
qualitat. & ord. præfic. illi tamen tantum deferendum non exi-
stimo, ut ea sola supra allegatam opinionem firmare possit, nisi
alia adminicula quod nimirum suspectus sit homo improbus, vilis,
& ad delinquendum habilis &c. concurrant, ne dum insontes
in vincula conjiciuntur, quæstionibus temere subjiuntur, &
majori etiam audacia poenis immeritis afficiuntur, periculosissi-
mum Reipublicæ vulnus infligatur, uti conqueritur Imperat.
CAROLVS V. *in præfat. Ord. crim.*

Superfunt & alia indicia ad torturam, desumpta ex accla-
mationibus & vociferationibus inhabitantium, contra eum, qui
domo (ubi scelus perpetratum reperitur) visus fuerit exire; item
si quis secreto in aurem quem allocutus sit, & in continenti ab
eo quem allocutus est, delictum patratum fuerit, item indicium
ex mala physiognomia, taciturnitate, occulta societate, dolosa
maleficorum receptatione, & si reus convictus fuerit sociorum
nominatione &c. cum autem instituti non sit, singula indicia ge-
neralia, sed saltem principaliora & frequentiora tractare, præ-
fertim cum nec leges ipsæ & Senatusconsulta ita scribi possint, ut
omnes casus qui quandoque inciderint comprehendantur, suffi-
ciet ergo, ea quæ plerumque accidunt contineri, *l. 10. ff. de LL.*
cætera autem arbitrio judicis relinquere, *arg. l. 3. §. ejusdem ff. de*
Testib. Paris. de put. in tr. de Syndic. §. mandavit n. 18. FRANC.
BRVN. in tr. de indic. part. 1. q. 3. n. 1. qui secundum mentem,
legis, juris & rationis, ac demum secundum æquitatem, quæ
est thyriaca contra venenum teste *BALD. cons. 211. Lib. 4. &*
GOZAD. in cons. 54. n. 10. observatis & pensculatis omnibus cir-
cumstantiis judicare, & in similibus procedere poterit *arg. l. 12.*
& 13. ff. de Legib.

VIII.

Consideratis itaque indiciiis omnibus vel plerisque criminibus communibus, ordo rei postulat ut & de indiciiis propriis cujusque delicti tractetur, ubi prima fronte occurrit homicidium, quod naturæ humanæ clementia alias abhorrere, & omnibus modis detestari videtur, quæ hominem non ideo produxit, ut obesset, vel vitæ alterius hominis insidiaretur, sed prodesset, inque adversa fortuna jacenti auxiliaretur *arg. l. ut vim. ff. de Just. & jur.* cum autem homicidium aliud occulte & furtive quasi, itemque præmeditato animo perpetrari soleat, videndum itaque de homicidio occulto, cujus indicia hæc subsequencia esse solent:

1. Si reus inquisitus in loco vel circa locum ubi post modicum tempus homo occisus reperitur, cum armis cruentatis, vel vestimentis sanguine spersis visus fuerit, *Const. caus. crim. art. 33.* Dubium enim non est, quin homine jugulato gladius sanguine madefactus esse soleat, cum ex qualitate facti conjectura sumatur, *arg. l. utrum 47. ff. de donat. inter vir. & uxor.* lexque (quoniam armorum usus per *l. 1. & in rubr. C. ut armorum usus lib. 11.* sit prohibitus) de arma illicite portantibus male præsumat, *gl. ad §. si quis rusticus, 2. feud. 27.* nisi reus præsumptionem istam contrariis argumentis elidere valeat, quod nimirum gladius ille ex cujusdam animalis occisione sanguine aspersus, vel vestis ex fortuita alicujus membri sauciatione & læsione, vel impetu ruentis e naribus sanguinis maculata, vel quod ensis ille sanguine pollutus, non de recenti sed de antiquo fuerit, ubi certe rebus sic stantibus & vere ita sese habentibus, iudex ad torturam minime devenire poterit *MANZ ad art. 33. const. crim. n. 18.* haud dissimile indicium refert *HIPPOL. DE MARS. in repet. rubr. C. de probat. num. 253.* in eo nimirum qui domum quandam ingressus est, ubi post modicam horam clamor mulieris auditus, & ingressus iterum statim exire visus est, cum sanguinolento gladio, mulier autem in facie vel alibi vulnerata inveniatur, tunc quod vulnus ab illo factum sit, sufficienter probatum esse ait.

2. Si quis in loco delicti ab alio commissi præsens fuerit, is enim suspectus redditur propterea, quia ex ipsa assistentia auxilium

xilium praestitisse arguitur, praesertim si inimicitia, fama, pallor, vel alia concurrant, *MENOCH. lib. 1. praesumpt. q. 89. n. 139.* nisi forte propter vociferationem & clamorem interfecti, vel auxilii ferendi gratia quis accesserit, fieri etenim potest, ut quis in loco delicti visus fuerit, non tamen deliquerit, manet ergo quod visio talis sit remota aliqua conjectura, sanguinis autem aspersio propinqua, *ZANGER, saepe cit. c. 2. n. 153.* & quod Judex uti dictum, si visioni alia accedant adminicula tuto ad torturam devenire possit, quia ex multis concurrentibus effectus augetur, *per cap. innotuit. 20. X. de elect. & quae non profunt singula, cuncta juvant. arg. L. sanctimus. C. d. testam.*

3. Si quis interfecti res abstulerit, penes se retinuerit, donaverit, clam vendiderit, permutaverit, vel alio modo alienaverit, *Ord. caus. crim. art. 32. & c. ad falsariorum X. de crim. falsi.* ubi, qui penes se habet Instrumenta falsa, falsarius praesumitur.

4. Si gladius Rei vel inquisiti in loco caedis, aut sanguine madidus reperiatur. *MENOCH. de praesumpt. lib. 1. q. 89. n. 125. Ord. caus. crim. art. 29.*

Homicidii animo praemeditato perpetrati indicia esse possunt,

1. Si nullae rixae aut inimicitiae praecesserint, *BART. ad L. respiciendum §. delinquunt. ff. d. pæn.*

2. Si quis paulo ante delictum admissum praeter morem arma parari curaverit, Wann einer wider sein Gewohnheit die Pistol pariren, außbußen, oder das Gewehr schleiffen vnd spizen lassen, *BLANC. in l. fin. n. 67. ff. de quest.*

3. Si conspiratio praecesserit. *arg. l. 3. ff. de vi publ.*

4. Si quis socios criminis convocaverit, iisque ad occidendum aliquem inceserit. *arg. l. 10. ff. de vi publ.*

5. Si quis in loco caliginoso a quo praevideri non potuit sese abdiderit, neque recesserit, donec odium suum interfecti sanguine satiaverit. *MASCARD. de probat. vol. 1. concl. 98. n. 18.*

6. Si minae atque jactationes (non inanes & elusotiae, quae timendae non sunt, *arg. L. 4. in pr. ff. si cui plus quam per Leg.*

Falcid.) praecesserint, verbi gratia si quis dixerit, heut wirt man etwas neues und seltsames von mir erfahren, homicidiumque brevi deinde subsecutum fuerit.

7. Si quis locum frequentare consueverit, ubi interfectus ambulare solitus erat.

8. Si quis praeter morem armatus incesserit.

9. Quando quis plura vulnera alicui inflixerit. *arg. gl. in c. si quis iratus 2. q. 3.*

10. Si quis extrajudicialiter, ut supra th. 7. dictum fuit, se Titium praemeditato consilio interfecisse dicat, quae omnia latius & pulchre explicat, authoritatibusque Dd. confirmat JAC. AYRER. *in tr. de triplici genere homicidii. part. 2. n. 111. usque ad num. 123. inclusive.* Alia indicia de homicidio per consensum vel per signa commisso, videri possunt apud JODOC. DAMHOVD. *in praxi rer. crimin. cap. 71. & 72.*

Quod si vero homicidium in rixa, tumultu, vel digladiationibus per conflictum factum sit, & tamen ignoretur a quo probabiliter sit commissum illud, judex ad sequentes fere conjecturas & praesumptiones recurrere debet:

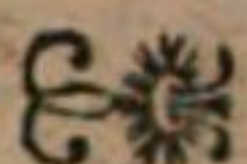
1. An quis cum occiso inimicitiam habuerit, ut supra th. 7. dictum. Vel

2. Serram altercationis cum illo duxerit, & ita Author rixae fuerit, contra talem enim militat juris praesumptio, sicuti dicitur *in l. in hoc Judicium 10. ff. de serv. corrupt.* cum alias illicitae rei operam danti omnia regulariter imputentur *arg. l. 30. §. in hac quoque penult. ff. ad L. Aquil.*

3. An forte occisus cuidam alapam impegerit, excipiens enim juxta illud tritum, auff ein maultauschen gehört ein Solchen, percussorem occidisse videtur, quando autem & quatenus illud locum habeat, videri potest Dn. CARPZ. *in Jurispr. For. p. 4. Const. 10. Def. 5. & JODOC. DAMHOVD. in praxi rer. crim. cap. 79. per totum.*

4. An pugnae homo sui natura contentiosus interfuerit, qui solitus sit conviciis laceffere, & de lana caprina verbis digladiari.

MANZ.

MANZ. *ad constit. crim. art. 34. n. 11.* & GAIL. 2. *obs. 109. n. 3.*
& 4. quem refert & sequitur JVST. OLDEKOP. *in cautel. crim.*
tit. 4. cautel. 18. n. fin.

5. An quis alia fortassis injuria præter alapam, puta vulne-
ribus affectus sit, sauciatus enim vindictæ cupiditate & ira com-
motus interfectum necasse præsumitur, ira namque mentis alie-
nationem quasi inducit, rationemque perturbat, *arg. l. 38. §. 8.*
ff. ad L. Jul. de adult. & homo iracundia incensus, non est in
plenitudine intellectus, BALD. *in c. 1. §. si quis de pac. tenend.*
cui & illud AMBROSII convenit *in c. ira. 11. q. 3.* dicentis, dum
justo amplius irascimur, & volumus alienum coërcere peccatum,
graviora peccata committimus.

6. An quis præter morem, ut paulo superius dictum est,
armis præparatus in locum rixæ veniat, quod præcipuum in-
dicium & singulare esse dicit ZANGER. *in tr. de quest. seu tort.*
cap. 2. n. 164. cui 7. annumerari potest, si quis in rixa candelam
extinxerit, vel extingui curaverit, lucem enim odit qui male
agit, *arg. gl. ad L. fin. ff. de rit. nupt.* & tenebrae ad delinquen-
dum sunt aptissimæ *l. 1. §. 10. ff. de inspic. ventre fere in medio,*
cui consonat illud Poëtae

Nox & amor vinumque nihil moderabile suadent.

videatur *author Anonymus in disquisitione de nocte cap. 14. & seqq.*
ubi plura de commodis & incommodis noctis tractat.

8. Sepultura sufficiens ad torturam contra sepelientem in-
dicium facit, concurrentibus aliis adminiculis, teste Dn. CARPZ.
in pract. crim. p. 3. q. 122. n. 38.

Ille ergo qui criminum cognitioni præest, singulas expendat
circumstantias, ne sanguine innocentis manus polluat, ac ho-
micidam quærendo, ipse fiat homicida: admonente Dn. OL-
DEKOP. *in cautel. crimin. tit. 1. caut. 8. n. 1.*

I X .

Incidenter quæritur, an cadaver hominis, veneficio, ho-
micidio, vel infanticidio necati, sanguinem effundens in præ-
sentia ejus, qui suspectus est de tali crimine, sufficiens ad tortu-
ram

ram præbeat indicium? quod plurimi affirmant, & partim experientia, partim divinæ scripturæ testimoniis & rationibus physicis hoc indicium probare conantur: experientia, ubi allegant PARIS. DE PVT. referentem, Romæ contigisse, ut Cardinalis Sancti Marci in conspectu occisoris sanguinem emiseric. Item allegant: HIPPOL. DE MARSIL. *in pract. crim. §. diligenter n. 181.* de semetipso scribentem, dum Gubernator Civitatis Albinghanæ in partibus Januensium ultra Savonam fuerit, accidisse, quod cum ex Senis cujusdam consilio homicidii suspectos, unum post alium cadaveri interempti superduxisset, cadaver sanguinem emiseric. Aliud exemplum refert JAC. MARTIN. *in diss. de cognitione sui, problem. 8. ex CRVSIO.*

Ex scripturæ testimoniis proferunt pro hujus argumenti certitudine textum *Gen. IV, 10.* ubi Deus ait, vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Item textum *Habacuc. II, 10. & 11.* ubi hæc leguntur verba, Cogitasti confusionem domui tuæ, concidisti populos multos, & peccavit anima tua, quia lapis de pariete clamabit, & lignum quod interjuncturas est ædificiorum respondebit. Item *Matth. XXIII, 35. ibi.* Veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, a sanguine Abel justii, usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachiz: denique addunt text. *Apocalyps. VI, 10. & 11.* ubi interfectorum animæ clamabant voce magna dicentes, usque quo Domine, sanctus & verus non judicas & non vindicas sanguinem nostrum, de iis qui habitant in terra &c. Alii existimant, occisorem tempore perpetrati homicidii in interfectum spiritus furoris sui succensos impressisse, qui postea præsentem homicida a quo exierunt, in corpore interfecti moveantur, qui motus efficiat, ut vulnera sanguinem emittant: Quidam antipathia quadam ex confossi cadavere elicere posse autumant facinorosum: Non pauci animas seu spiritus defunctorum hostium vindices esse volunt: Nonnulli ad occultam Dei eamque specialem actionem provocant; sed missis hisce opinionibus, quarum rationes pulcherrime & doctissime examinat Dn. BOCER. refutatque *in cap. 3. de quest. n. 21.* verius & tutius est dicere, judicem solo hoc indicio motum, ne injuriam inferat reo, ad torturam sine concurrentibus aliis adminiculis

miniculis neque devenire posse, neque ad cadaver suspectum ducere debere, nisi forte hunc in finem, ut aliud indicium eruatur, v. g. si agitatum cadaver sanguinem effundat, & inspiciens suspectus pavore quasi attonitus ilico exalbescat, obstupescat, moxque iterum irrubescat, quodque stimulos conscientiae mordentis sentiens perpetratum facinus sponte confiteatur, de quibus vid. *CASSON. de indic. cap. 7. de pallor. & trepidat. n. 2.* nam si iudex temere huic indicio soli fidem daret, facillime propter naturae vicissitudinem, & rerum casuumque incertitudinem a recto veritatis tramite aberrare posset, partim quia exempla contrarium saepe demonstrarunt, quod praesente homicida cadavere ne guttulam quidem, in praesentia autem amicorum & innocentium plurimum sanguinis egresserit, partim quia signa coelestia praecipiente Jehovah non sunt quaerenda, *Matth. XVI. & Marc. VIII.* neque iudicium omne quo Deus tentatur, *Deut. VI. & Matth. IV.* huc, accedit quod Icti responsa divinatoria vitare jubeantur, *arg. l. si putator 31. ff. ad L. Aquil. l. 29. §. 2. ff. Mandati l. 4. §. 23. de dol. mal. & met. except. c. unic. X. ut eccles. benefic. sine de-
minut. confer.* facit quoque ad stabiliendam hanc sententiam.

1. Quod in Jure nostro requirantur indicia verisimilia & probabilia, *per l. 8. §. 1. C. de quest.* qualia sunt ea quae naturae conveniunt, quae enim non conveniunt rejici debent, ut evincitur *ex l. 3. in pr. C. de question.* item quod indicia ad torturam requirantur talia, quae Iudex suo naturali iudicio apprehendere possit, atque ex iis sagacitate suae mentis verisimiliter & probabiliter colligere, hunc vel illum de quo agitur criminis Authorem esse *l. 1. §. 17. ibi: si nulla probatio religionem cognoscentis instruat. ff. de question.*

2. Quod nusquam in Jure, neque ab ipso Carolo V. in *Ord. caus. crim.* sanguinis profluvii fiat mentio, cum tamen ea quae notabilia sunt, & momenti aliquid habent, in specie exprimi debeant, & soleant, *arg. l. 1. §. 2. ff. de public. & vectig. l. 3. §. 1. vers. nisi forte ff. Naut. caup. stab. l. 15. §. 26. ff. de injur.* quibus textibus & TERTULLIANVS adstipulatur quando ait, negat scriptura quod non notat, quem refert & sequitur Dn. BERNH. WALDSCHMID. in *Pythouissa endorea pag. 172.*

3. Facit huc, quod legibus non exemplis sit judicandum, *arg. l. 13. C. de sent. & interloc. omn. judic.*

4. Quod nostrum non sit dicere ea, quae leges vel constitutiones non dicunt. *arg. l. 8. ff. de publ. in rem act. neque temere aliquid absque lege asseverandum. l. dissentientis 5. ibi. nulla praecipit Juris constitutio. C. de repud. & c. 18. X. de sent. excommunicat. in sexto. ubicunque enim deficit lex, ibi etiam cessat legis dispositio. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & denique*

5. Quod quando aliquid lege definitum non est, illud arbitrio Judicis regulariter relinquatur. *arg. l. 1. §. ult. ff. de jur. deliber. JAS. in L. jubere n. 17. ff. de Jurisdic. quibus & ego lubens consentio. Videatur Dn. CARPZOV. in praxi rer. crim. parte 3. q. 122. n. 28. cum ibid. alleg. Dd. & CVNRAD. HARZ. in tr. crim. de veneficar. inquisitione. conclus. 8. n. 22. & seqq.*

X.

Jam deveniendum ad Veneficium, quod crimen gravius reputatur homicidio. *l. 1. C. de Malef. & Mathem. cum aggressus ab aggressore se defendere, veneficium autem praevidere & praecavere non possit, praesertim quia occulte & per insidias venena propinantur. l. consensu. §. si qua igitur. & §. vir quoque. C. de repud. hocque in loco non sumitur pro incantatione, & fortilegio, sicuti generaliter a Dd. usurpatur, sed accipitur pro homicidio quod veneno dolose committitur, quo in sensu etiam sumitur in l. 3. in princ. ibi. qui venenum necandi hominis causa emerit, vel vendiderit, vel habuerit, ff. ad L. Cornel. de Sicar. cujus indicia esse possunt.*

1. Si quis nocivum pharmacum vel toxicum emerit, *art. 37. Ord. caus. crim. Car. V. ibi: So der Verdacht überweisen wirt daß er Gift kauft, oder sonst damit umgangen. toxicum enim comparatio & praeparatio est res valde suspecta, cum sit de genere prohibitorum, neque regulariter ematur, nisi alterius materiae adjectione usui nobis esse possit. l. 35. §. 2. ff. de contrab. empt. & gl. ibid.*

2. Si

2. Si accusatus ei qui veneno extinctus est inimicus fuisse dicatur *d. art. 37. ibi.* vnd der Verdacht mit dem Vergiftten in Uneinigkeith gewesen.

3. Si inquisitus ex interfecti morte, & subsequenti successionem emolumentum aliquod senserit, vel officium, dignitatem, & munus ipsius expectaverit. *arg. jam alleg. 37. art. ibi.* oder aber von seinem Tod Vortheil oder Nutz erwartend wäre.

4. Si suspectus sit homo non probatae vitae: sed levis, futilis, & scurra temerarius, *saepius cit. art. 37. ibi* oder sonst ein leichtfertige Person, daß man sich der That zu Ihr versehen möchte, das macht ein redliche Anzeige zur Missethat, quibus additur mendacium. *d. artic. 37. veluti si quis venenum emerit, tractaverit, vel præparaverit, & super hoc a Magistratu vel Iudice competente judicialiter interrogatus negaverit, mendacii autem convictus fuerit, ratio, quia scelus est mandacium dicere Magistratui, qui iudicium Dei in terris exercet: quae indicia tamen etiam suas patiuntur limitationes, nisi scil. reus se venenum non clam sed publice vel scientibus aliis, puta, ut mures, muscas, &c. eodem interimat, coëmisse demonstret, nam sicuti alias clandestinitas aggravat delictum attest. HIPPOL. DE MARSIL. in rubr. ff. ad L. CORN. DE SICAR. fol. 2. n. 6. ita si ea quæ licite fieri possunt, non clam sed aperte fiant, præsumptione fraudis & doli carebunt, argumento scil. a contrario sensu desumpto, quod iniuria est fortissimum, frequens & utilissimum, arg. l. 1. in pr. vers. huius rei ff. de officio ejus cui mand. est jurisdict. c. cum virum X. de regularib. NICOL. EVERHARD. in top. leg. loc. a contr. sens. vel si homo venenum emens sit integræ vitæ, bonæque famæ, tunc suspicio veneficii cessat, quia quilibet bonus præsumitur, donec contrarium evidenter demonstretur, tutius tamen iudex ad torturam devenire poterit, si plura indicia concurrant vel accedentibus aliis adminiculis quodlibet corroboretur.*

XI.

Veneficium comitatur infanticidium & parricidium, cujus indicia sunt 1. si virginis uterus successive intumescat, subito

D

vero

vero decrescat, ipsaque præter morem debilis, pallida & livida reddatur, nam cum ea sint fere signa parturientium gravidarumque mulierum, hæcque in tali suspecta puella deprehendantur, dubium certe non est, si partus non appareat, quin inquisita ad perpetuam ignominiae labem, dignamque tanto facinore poenam effugiendam, clam illum e medio sustulerit, lucisque hujus usura privaverit. *Ord. caus. crim. art. 35.* nisi forsitan tumor ille ex accidenti, vel morbo quodam sicuti fieri potest (Medicis ita asserentibus) superveniat. V. MASCARD. *de probat. vol. 3. conclus. 1147. n. 16.*

2. Videndum an accusata vel suspecta sit procax, petulans, proterva, cœno turpitudinis involuta, & venali forma prædita, anque lasciva verba sæpius emittat loquendo vel canendo amatoris, & quæ sexcenta sunt alia, hi etenim mores virgine inviolata & casta indigni plerumque censentur, corpus animumque corruptum probant.

3. Observandum, an poculentis & esculentis sui natura quandoque nocivis & insolitis fortassis delectata fuerit, cibumque comestum rejecerit, sicuti hæc recenset *Author des Wunderbüch, leins p. 370. & 371.* ubi de signis gravidarum laus tractat.

4. An venam sine urgenti necessitate incidendam curaverit, tunc enim præsumitur quod sanguinis emissionem immodica aut intempestiva, abortum facere voluerit, cum foetus præsertim grandior indigeat alimento copiosiore, illudque ex quo nutritur subtrahatur, per sanguinis educationem, attest. HIPPOCRAT. *sect. 5. aphoris. 31.* Cum autem

5. Ut rectissime monet Dn. MANZ. *ad art. 35. Ordin. caus. crim.* lascivarum puellarum sæpe magnus sit numerus, quæ si omnes torturæ subjici deberent, vix funiculi & Tortores sufficerent, Imperator Carolus V. *in d. art. 35.* ocularem inspectionem tanquam Jure Canonico *in c. 14. X. de probat.* approbatam introduxit, non obstante, quod Justinianus eam tanquam impudicam sustulerit, *in l. ult. C. quando Tut. vel Curat. & pr. Instit. quibus mod. tut. fin. vers. nostra autem Majestas.* quæ inspectio matronis honestis & obstetricibus peritis est committenda, quarum

rum officium erit cognoscere, an hymen, vel ut Medici loquuntur, interstitium membranofum in finu muliebri (quod virginitatis signum quidam esse existimant) sit corruptum nec ne, anque suspecta pepererit vel enixa fuerit, hæc autem conjungenda esse putaverim, cum fieri possit, ut alias lascivia vel stupro, partibus genitalibus injuria illata, & naturalis illa adstrictio fuerit perdita, nec tamen partus editus. V. GREGOR. HORST. D. *in epistol. & consult. medicinal. sect. 4. pag. 379. & seqq.* si ergo Matronæ integri nominis, & obstetrices eruditæ jurato deponant, suspectam non modo virginitatis repagula claustraque fregisse, sed insuper etiam peperisse, non dubitatur quin eo casu concurrentibus aliis circumstantiis, si factum ea negaverit, sub tormentis interroganda sit, an gravida fuerit, partum ediderit, illumque necaverit *d. art. 35.* maxime si infans

6. Immanibus manibus ita trucidatus vel strangulatus, in cloacis, fluminibus, vel aliis obscuris in locis reperiatur.

7. Indicium ad torturam est, si Mulier quidem scil. non maritata confiteatur se infantem enixam esse, sed dum Mulieres aliæ non adfuerint, cum in terram cecidisse, proindeque mortuum fuisse, ille enim actus attestante ZANGERO fraudulentus & simulatus præsumitur, maxime si puerpera illa partum absconderit, antea autem quod gravida sit dissimulaverit BART. *in l. post contractum ff. de donat.* idem dicendum de ea quæ convinci potest, quod puerperii dolores sentiens latrinam accesserit, & partum in cloacam emisit, necandi enim gratia hoc fecisse præsumitur, nisi se prægnantem ignoraverit, vel ventris exonerandi causa latrinam accesserit, *de quibus* V. DN. CARPZOV. *in praxi rer. crim. p. 1. q. 11. num. 34. & 36.* an autem indicium ad torturam faciat, si lac in mammis inquisita reperiatur, ipsa autem peperisse neget, quæstionis est, existimat Imperat. *in Ord. caus. crim. art. 36.* quod sic, si nimirum ipsius ubera emulgeri possint, lacque perfectum inde profluat, naturaliter enim Mulier propter generationem fœtus nutriendi causa lac habere dicitur *attestant.* HIPPOCR. & GALENO, cum talis lac habens Mulier vel gravida sit, vel partum ediderit, ubi tamen *Imp. d. art.* lac perfectum

eine rechte vollkommende Milch, non liquorum a lactis natura recedentem requirit, quia fieri potest, ut non modo virgines, sed & viri præsertim pinguiore & corpulentiores, humorem aliquem lacteum, non vero lac perfectum habere possint, sicuti exemplum narrat GREGOR. HORST. in tract. de corp. human. Lib. 1. Exerc. 7. quest. 8. de quodam Barone pro lubitu lac mammis exprimente; quam quæstionem ex professo tractat FRANCISCUS RANCHINVS in tract. de morb. virgin. sect. 1. cap. 16. ubi disputat an lac apparens in mammis sit corruptæ virginitatis signum. Quia ergo Medicis attestantibus mulier, quæ neque gravida est, neque concepit, naturalibus ex causis lac habere potest, multum Judicis arbitrio relinquendum puto, qui præsertim aliis concurrentibus indiciis tum demum ad torturam devenire poterit, si obstetrices expertæ per partium genitalium inspectionem jurato deposuerint, inquisitam recenter partum edidisse, ita sanciente Imperatore in d. art. 36. his verbis, Nach dem aber etliche Leibärzte sagen, daß auß etlichen natürlichen Ursachen etwan eine die kein Kind getragen, Milch in Brüsten haben möge, darumb so sich eine Dirne in diesen Fällen entschuldiget, soll deßhalben durch die Hebammen oder sonst weiter erfahrung geschehen. Maxime vero Judex suspectam vel inquisitam torturæ subicere poterit, si obstetricum, mulierumque peritarum depositioni, eruditorum Medicorum aut Chirurgorum assertio accedat, quorum dictis ob nobilium artium suarum certitudinem hac in re fidendum & credendum, ipsorumque regulis inhærendum erit, quia & has ipsæ etiam sacræ leges imitari non verentur, per l. septimo mense 12 ff. de statu hom. Ne autem falcem in alienam messem immittere videar hæc obiter notata, levique digito tacta mihi illud Italorum observanti, *chi sa i fatti suoi, non s'imbratta le mani*, sufficiunt.

X I I .

Adulterii indicia varia a Dd. præsertim JACOB. MENOCH. & MASCARD. enumerari solent, quæ quamvis directe, specificè ac plene probari non possint, *argum. cap. tertio loco X. de præsumpt. & cap. 12. & 13. X. de testib.* cum plerumque occulte fiant, sufficet per conjecturas & præsumptiones probari, quarum prima esse

esse potest, si vir & uxor in ipso naturali coitu, ita ut obscœna in obscœnis sint posita, deprehendantur. *CARPZ. in pr. crim. part. 3. quæst. 122. num. 74. cum ibid. allegat. Dd. idque testibus qui de visu deponant, probetur, (hocque a Dd adulterium manifestum vocatur) & quamvis in foro Poli præsumatur hoc casu sanguinis commixtionem factam esse, revera tamen cum effectu id perpetratum sufficienter constare non potest, nisi etiam reorum confessio accesserit, cum fieri possit, ut quadam territione, strepitus ejusdam auditione, vel campanæ sonitu, & quia fortassis maritus se circa hanc vel illam horam reversurum dixerat, delinquentes opus non perficere potuerint, vid. *CARPZ. d. l. & in Juriss. For. p. 4. Const. 19. Def. 17. n. 1. & seqq.* sed propter instantem Mariti furorem abstinuerint, cujus certe Zelus non parcit in die vindictæ, nec cujusdam precibus acquiescit, neque dona plurima pro redemptione suscipit, *Proverb. cap. VI. vers. 30. & seqq.**

2. Si solus cum sola in eodem lecto, vel loco ad coitum disposito caligis resolutis reperiatur, *c. literis 12. X. de præsumpt.* revera enim non præsumuntur orare Pater noster, nisi fortassis sint consanguinei, inque eodem lecto non latenter sed palam jaceant, eo enim in casu nihil sævi criminis existimari foedus naturale permittit, *l. 19. C. de Episc. & Cler. junct. l. 54. ff. de administ. & peric. tut. & curat.* Limitatur porro, nisi Mari natura valetudinem & vires tales negaverit, quas alias concubitus postulat, vix enim fieri potest quin ille, cujus corpus incurvatum, vires attenuatæ, membra fere omnia debilitata atque fracta sunt, venereis stimulis excitetur *GRAVETT. conf. 321. n. 15.* quod ulterius ampliatur, ut suscipio mala cesset, si mas si frigida naturæ, ut arguit textus *in cap. accepisti 1. & c. laudabilem 12. X. de frigid. & malef* vel si foemina ita arcta sit, ut ei seræ referari non possint, *cap. penult. d. 1.* hæc etenim castitatem & virginitatem retinuisse, eique stuprum illatum esse non censetur, cum proprie stuprum sit virginitatis defloratio illicita ut notat *canon, lex illa, vers. stuprum 36. q. 1.*

2. Haud dissimile est indicium & ad torturam inferendam sufficiens, si solus cum sola in conclavi clauso inveniatur, mas-que caligas solutas, foemina vero femora denudata habeat, pulsantique ostium aperire recuset vid. Dn. BOCER. *cap. 3. n. 108. de quest. & tort. cum ibid. alleg. Dd.* Tria enim suspecta indicia concurrunt, in mare, quod caligas resolutas, in foemina quod femora denudata habuerit, pulsantique januam vel ostium aperire recusaverit; & denique quod ambo se conclavi incluserint, si enim alterius rei licitæ quam nefandi illius sceleris committendi causa convenissent, non vespertilionum & ulularum instar lucem odissent, neque locum secretum petiissent, sed palam & aperte verba fecissent, cum ea quæ aperte fiunt, fraudis & doli suspicionem carere dicantur, ut in *th. 10.* ostensum fuit, vid. Dn. LAV-RENT. KIRCHOV. *cent. 1. comm. conclus. 5. circa fin.*

3. Indicium est adulterii commissi si maritus intra spacium anni vel ultra valetudine adversa correptus, uxori debitum conjugale certo præstare nequeat, illa tamen nihilo minus gravida existat, *l. 6. ff. de his qui sunt sui vel ai. jur.*

4. Præsumptio sufficiens ad torturam est, & indicium adulterii, si penes suspectum vel suspectam literæ amatoriae inveniantur, in quibus durante matrimonio passim se invicem corculum, amasium vel amasiam, dilectissimum, vel dilectissimam sine honoris præfatione &c. appellaverunt, admissumque facinus vel expresse, vel metaphoricis quibusdam locutionibus judici discreto non ignotis prodiderunt, iisque palpabiliter expresserunt, nisi ejusmodi literæ ab amico vel amica sint scriptæ amicitiae conservandæ ergo, vel ab alio exaratae, tertio autem donatae, vel inscienter relictæ, quibus addi potest, nisi vexationis & ad tempus zelotypiæ excitandæ causa cum vel sine nominis expressione conceptæ fuerint, quæ tamen vexationes & inanes elusiones, ab homine pacis & tranquillitatis conjugalis amante merito improbantur, & ad orcum cum plurima incommoda exinde promanare soleant relegantur, ne gratissimum sathanæ, tanquam conjugum hosti insensissimo sacrificium immoletur. Quid autem Dd. de hisce literis amatoriis sentiant videri possunt. PARISIVS *cons. 54. n. 64. vol.*

vol. 4. MENOCH. *de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 41. n. 39.* MASCARD. *de probat. Vol. 1. conclus. 64. n. 10.* BOCER. *in tr. d. quæst. cap. 3. n. 113. & seqq.*

5. Indicium adulterii est verisimile, si die nocteque viri vel adolescentes, formosae mulieris non hospitis publicae domum frequentent, BALD. *in L. neque natales 4. C. quib. accus. non lic.* MASCARD. *de probat. Vol. 2. conclus. 983. n. 3.* si praeter accessum alia concurrant adminicula, *cap. literis & c. seq. X. de præsumpt. & c. præterea X. d. test.* dixi formosae, quia quod pulchrum amabile est, ut inquit PLATO ad LYSID. plura etenim sunt quae provocant atque incitant commisceri pulchrae quam deformi, pulchritudo sc. & libido, ut not. *gloss. in c. fur. 14. q. 6.* FELIN. *in cap. cum quidam colum. 4. X. de jurejur.* JOH. NEVIZ. *in sylv. nupt. lib. 2. n. 58.*

Sicuti autem honesta conjux & matrona, tam apertum quam clancularium virorum aditum non patitur, ita e contrario adulterii suspicionem evitare nequit, nisi justas & honestas accessio- nis causas demonstret: quod etiam dicendum de eo, qui contra interdictum magistratus, vel mariti denunciationem & prohibitionem factam, in suspectae domo deprehenditur, attest. MOLLER. *in lib. 3. semestr. cap. 16.* nisi aliam accessus sui causam allegare possit, puta quod domus illa sit diversorium publicum, quod commessandi & potandi causa intraverit, vel quod maritum visitandi, confabulandi, ludendi, ambulandive gratia accesserit, & quae ejusmodi farinae excusationes esse possunt.

6. Verisimile indicium est, si mas solus cum foemina sola uno eodemque lavacro & quidem tempore eodem utatur, MYNS. *Resp. 1. n. 22. decad. 1.* nudam enim inspicere foeminam maxime lavantem haud leve concubitus est irritamentum & incitamentum, exemplo regis Davidis, Bathsebam mulierem pulchram se lavantem spectantis, *2 Reg. cap. XI.* quod etiam probant duo illi Cor- rivaes Sufannam in pomario lavantem contemplantes, *Dan. XIII.* qui ex inspectione, amoris contaminati spiculo, ad venas usque & ossa vulnerati, libidinem suam implere enixe optarunt, quam- vis prope eam non essent: quid non attentaverit vir juvenis vel adolescens robustus, in optimo aetatis flore constitutus, si solus
& nu-

& nudus, cum nuda & sola in eodem balneo laverit, maxime cum haec aetas effrenatis libidinum flammis difficillime resistere possit, easque etiam recta ratione reluctante extinguere nequeat, praesertim cum visus & tactus in venerem rapiant lavantes: Quando igitur indicium illud est verisimile adulterii vel stupri, si nudus cum nuda eodem in lecto deprehendatur, ut supra demonstratum, multo magis si mas & foemina eodem in balneo lavantes reperiantur hoc verisimile indicium erit. *v. Nov. 117. c. 8. §. 4.*

An autem 7. verisimile sit adulterii indicium, si uxor pernoctaverit alibi extra domum, quaestionis est? Distinguendum ego existimo, an inscio, reluctanteque marito & sine causa hoc fecerit, an vero justam emansione causam habuerit, vel talem quam maritus quidem, alii autem honesti viri improbare non possunt, priori casu, si uxor sine causa pernoctaverit alibi, vix autumo quod adulterii suspicionem evitare possit *per Nov. 117. c. 8. §. 5. & Nov. 22. c. 15. §. 2.* ubi maritus uxorem citra rationabilem causam foris pernoctantem seque invitio emanentem repudiare potest, facit huc textus *in l. 8. C. de repud. §. 3.* praesertim si mutuae benevolentiae significationem paulo ante marito non dederit sed alterius cujusdam amoris responderit, posteriori casu si justam abnoctationis causam habuerit, adulterium non praesumitur, e. g. si uxor ad opiparum aliquod convivium honestarum matronarum invitata sit, illudque consentiente marito ea tamen conditione accesserit, ut praecise hac vel illa hora reverteretur, qua praeterlapsa adque punctum temporis praefinitum uxore non comparente, maritus fores praeccluderet, paulo post autem ostium pulsanti dissimulans se dormire, vel alia ex causa aperire detrectaret, interim mulier discederet, alibique puta apud parentes *Nov. 117. c. 8. §. 5.* quasi coacta pernoctaret, certe si ex hac abnoctatione maritus adulterium praesumere vellet, non esset audiendus, cum justam adeundi causam habuerit uxor, & verisimile sit, eam honestas & pudicas ea nocte habuisse focias, quae antea illarum coetui intererat. Idem dicendum de ea, quae ad declinandam effervescentem mariti iram aliquantulum aufugit, ne verbis increpatoriis verbera conjungantur, dorsumque ipsius fustibus vel bobus mortuis

mortuis ad saturitatem usque percurratur, maxime si solitus sit in uxorem sævire, & tyrannidem exercere, nam quamvis maritus hunc discessum non approbet, viri tamen graves & honesti eum non improbabant, propter majoris mali evitacionem, cum nemo teneatur corpus suum in tantum periculum exponere, unde damnum irrecoverabile oriri posset, tutiusque sit prævenire quam præveniri, & intacta jura servare, quam post vulneratam causam remedium quærere. *l. ult. C. in quib. caus. in integ. restit. non est necess.* cui accedit quoties aliquis actus tam in bonam quam in sinistram partem accipi potest, quod humanius sit in dubio in benigniorem partem inclinare *per l. semper in dubiis 25. & l. favorabiliores 125. ff. de Reg. Jur.*

8. Verisimile est indicium adulterii, si quis cum alterius uxore per vias occultas & nemora exspaciari, illamque osculari, turpiter amplexari, aut in eius sinum manus inferere, papillasque digitis tractare visus fuerit, *per c. 12. & 13. X. de præsumpt. & can. nec aliqua caus. 27. q. 1.* ubi habetur, quod ipse complexus, ipsa confabulatio, osculatio, & conjacentium duorum turpis & foeda dormitio, crimen confiteantur. Cui accedit textus *1. feud. 5. vers. item si fidelis &c.* ubi turpis Vasalli lusio cum uxore Domini concubitui æquiparatur, nam turpiter ludere cum alterius uxore dicitur etiam ille, qui turpiter eam exosculatur, *MENOCHE. de arb. jud. quest. cent. 3. cas. 267.* osculum enim inter amoris lineas quartum locum obtinet, & præludium adulterii præparatorium est, juxta illud *OVIDIUM*:

Oscula qui sumpsit si non & cætera sumpsit,

Hæc quoque quæ data sunt perdere dignus erat.

Et juxta illud

Visus & alloquium, tactus, post oscula factum.

Quod tamen non simpliciter admiserim, nisi etiam aliæ circumstantiæ, & conjecturæ in *Ord. caus. crim. art. 25.* recensitæ concurrant, quid enim si quis alterius uxori quam oculis chariorem habet, furtive & inopinato suavium impresserit, vel reluctantem amplexus fuerit? certe hoc casu, si uxor invita osculum acceperit, vel luxurioso amplexu circumplicata fuerit, suspicio adulterii cessabit.

E

Cessat

Cessat quoque hæc præsumptio apud illos, qui honoris & salutationis ergo, veluti Galli, præsentibus maritis, parentibus, vel proximis cognatis, oscula infigere solent; de quibus videri possunt notata GOTHOFREDI *ad L. si a sponso 16. C. de donat. ante nupt.*

X I I I.

Sodomiae, illius nefandi & inter crimina venerea & delicta carnis gravissimi, propter quod Sodomitæ igne cœlesti & sulphure, sacra pagina *Genes. XIX, 24.* attestante consumpti fuerunt, indicia verisimilia hæc esse possunt.

1. Si (bruta quod concernit) reus caligis solutis cum pecore in stabulo vel loco alias obscuro & secreto visus, aut

2. In ipso opere aliisque præparatoriis deprehensus fuerit. Dn. CARPZOV. *in pr. crim. p. 2. quæst. 76. n. 53.* Si autem scelus hoc cum puero perpetratum esse dicatur, indicium esse potest, si mas ex conclavi quodam visus sit egredi, in quo puer paulo ante magna voce inclamabat, vel si lintheamina sanguine scedata reperiantur. BOCER. *in tr. de quæst. cap. 3. n. 115.* vel si jussu Judicis, Medici, Chirurghi, Matronæ honestæ & Obstetrices puerum inspiciant, & pustulas, vel aliud signum non ex apostemate quodam proveniens inveniant. attest. FOLLERO *in pract. crim. p. 2. vers. capiat informationem n. 13.* & BOCER. *d. loc.*

An autem assertio solius pueri masculam Venerem sustinentis ad quæstionem habendam sufficiat, de eo quem indicavit, controversia est inter Doctores; MVSCELLVS, MASCARDVS & alii, affirmativam tuentur, existimantes, hoc crimen etiam per testes inhabiles probari posse, cum ejus certitudo alia non requiratur quam quæ haberi possit, verum enim vero negativa verior videtur, quando quidem unicus testis ad actus probationem non sufficiat, *per text. in L. Maritus 20. ff. de quæst. c. licet. 23. in fin. X. de testib. c. si testes 4 q. 3. & l. jurisjurandi. 9. §. 1. C. de testib.* CEPOLL. *conf. 61. n. 8. vid. process. Fur. JAC. AYRER. cap. 2. observat. 1. n. 23. & seqq.* quod tamen etiam limitandum autumo,

autumo, nisi puer masculam sustinens venerem, modum illum nefarium & sempiternis seculorum ætatibus luendum, aliasque circumstantias quas alius ejusdem ætatis nondum scire poterat, ita depingat & referat, ut veritas quasi oculariter pelluceat, tunc enim Judicis erit, ex sententia animi sui existimare, an assertio & demonstratio illa sufficienter, an vero parum probata sit, *arg. d. c. si testes, 4. q. 3.*

Quoniam vero hoc Sodomiae flagitium, & in genere & in specie, tam execrabile & detestabile sit, ut nec inter Christianos semel nominari aut in mente versari debeat. attest. Dn. CARPZ. *in pr. crim. p. 2. q. 76. n. 3.* & in re lubrica castius loquendum coram virgunculis, & quidem rectius cum iis qui ejus lubricitatis nondum sunt capaces aut conscii, ita admonente DAMHOVD. *in prax. crim. cap. 96. n. 27.* hæc obiter notasse sufficiat, turpiora etenim sunt, quam ut cuivis pio Lectori ulla ratione committi debeant, si tamen de casu quodam incidente respondendum sit, adeatur & consulatur sæpe laudatus Dn. CARPZOV. *in pr. crim. p. 2. q. 76. cum ibidem alleg. Doctoribus.*

X I V.

Jam deveniendum ad furtum & latrocinium, quæ delicta non minus quam homicidium & adulterium societatem humanam lædunt, cujus indicia sunt, si res furto ablata aut rapta penes aliquem inveniat, vel demonstretur, quod talis eandem rem aliis donaverit, tradiderit, vendiderit, vel alio modo alienaverit & permutaverit, nec tamen justum possessionis titulum allegare, vel authorem & venditorem suum nominare velit, hic enim præsumitur rem surripuisse *per L. 5. C. de furt.* quod etiam confirmant §. *conceptum furtum. vers. cum enim Inst. de obl. quæ ex del. nasc.* & *art. 43. Ord. caus. crim.* ubi hæc verba habentur, So der Diebstall bey dem verdachten gefunden oder erfahren wirt, daß er den gar, oder zum theil gehabt, verkaufft, vergeben, oder ohn worden, vnd seinen Verkaufser vnd Behermann nicht anzeigen wolt, so hatt derselbig ein redliche Anzeigung der missethat wider sich, dieweil er nicht ausführet daß er solche Güter vngesährlich vnsträfflicher weiß mit einem guten Glauben an sich bracht hab, Idem asserit *præced.*

art. 38. maxime autem hoc procedit si sit homo vilis & levis opinionis, hic enim torturæ subjici poterit. MANZ. *ad const. crim. art. 43. n. 1.* & ZANGER. *in tr. de quest. cap. 2. n. 175. & 176.* secus autem se res habere videtur in eo, qui laudatæ est vitæ, bonæ famæ & conditionis, nimirum quod ille quæstioni non sit subdendus, quia ex bonis bona, ex malis vero moribus mala oritur suspicio. *l. desertorem 3. §. 12. ff. de re milit.* quod tamen tunc demum obtinere puto, si venditorem incognitum denominet, alias enim quamvis sit vir honestus, & tamen venditorem simpliciter indicare noluerit, incidit in suspicionem, *per L. 5. C. de furt.* nisi in foro publico, taberna, vel loco ubi ejusmodi res vendi solent, se emisit comprobaverit, *arg. l. 3. in pr. & §. 1. ut & seq. ff. ad SCtum Maced.* tunc enim excusatur, impossibile etenim est, quemvis in tanta hominum multitudine interno-scere; Limitatur porro, quod quamvis res apud aliquem reperta sit, non statim tamen ille furtum commiserit, ut arguit historia de Benjamin Josephi fratre, cujus sacco se inscio fratris Josephi scyphus inditus, ibique inventus fuit, *Genes. 44.* maxime autem excusari potest, si famulos viscosas manus habentes quis habeat, illi enim rem furripere potuerunt, quorum alias præsertim hoc malitioso seculo natura & proprium est furari. *teste BALD. in L. si quis 3. n. 4. C. quib. ad libert. proclam. non lic.* item fieri potest, ut alius rem ibi reposuerit inscio Domino, vel si res parva sit, per fenestram absente Domino immiserit, in dubio autem semper benigniora præferenda sunt, *l. 56. ff. de Reg. Jur. & BALD. in L. in civilem. 2. C. de furt.* item contingere potest, ut quis rem bona fide a fure vel raptore emerit, vel alio justo titulo acceperit, §. *furtivæ quoque res, Inst. de usucap. & L. bonæ fidei 48. in pr. vers. nec interest ff. de adquir. rer. domin.* quem ideo furti arguere velle periculosum & absurdum esset. Porro limitatur, ut inventio rei furtivæ penes aliquem locum non habeat, neque torturæ subjici possit, si Dominus rei ablatae confiteatur, se auferentis debitorem esse, & auferens probet, quod difficulter alias debitum consequi potuisset, ut communis est Dd. sententia. HIPPOL. DE MARS. *in pract. crimin. §. constante. n. 36. & 37.* JOH. BONIFAC. *in tr. de furt. §. animo lucri faciendi. COVARR. l. resol.*

1. *resol. cap. 2. n. 15. CLAR. lib. 5. sent. §. furtum vers. excusatur.* Ultimo limitatur ut quæstio locum non habeat in eo qui solitus sit ejusmodi res mobiles palam vendere & emere. *MENOCH. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 29.* quod enim aperte fit suspitione carere dicitur. *adde GOMEZ. var. resolut. Tom. 3. cap. 13. num. 21.*

Furti & latrocinii indicium (præsertim quando res magni precii sunt surreptæ) secundum esse potest, quando is cui antea exigua & curta erat suppellex, tennesque amicorum copię, inopinato amplissimis auctus sit opibus, liberaliores, majoresque faciat sumptus, eosque ad voluptatem potius quam necessitatem helluando & dissipando profundat, nec tamen ostendere possit, quod facultates illæ ex hæreditate aliqua opulenta, vel thesauri alicujus inventionem sibi acciderint, vel quod honestis artibus & mediis licitis rem suam auxerit. *Ord. caus. crim. art. 43. l. 10. C. arbitr. tutel. l. 4. §. 1. ff. de muner. & honor.* augetur autem maxime sinistra hæc præsumptio, si suspectus sit homo levis opinionis & malæ famæ, ut innuit *d. art. 43.* wann es eine solche Person ist, zu der man sich der Missethat versihet; aliud etenim dicendum de eo qui est vitæ scelerisque purus, de tali enim cum pecuniam mutuo accepisse vel alio modo ad opes pervenisse potuerit, non nisi honeste præsumendum est. *arg. L. merito. 51. in fin. pr. ff. pro socio. l. 56. ff. de R. J. MENOCH. lib. 2. de arb. jud. cas. 89. n. 23.*

3. Indicium est, si quis ejusmodi rarioris formæ monetam quæ subtracta dicitur expendat, concurrentibus aliis circumstantiis, sine his enim ad torturam non temere profiliendum. *M. BLANC. in tr. de indic. n. 420. videatur tamen MASCARD. de probat. vol. 3. cons. 832. n. 5.*

4. Si homo malæ opinionis & famæ de quo habetur sinistra opinio, domum exire in qua furtum factum est, & aliquid occulte sub pallio vel toga sive nocte sive die, portare visus fuerit, concurrentibus aliis adminiculis. *MENOCH. Lib. 5. de præsumpt. præf. 31. num. 8. & 9. LANCELOT. DE DECVRION. sub tit. de furt. num. 17. BLANC. in tr. de indic. num. 418. & BOCER. in tr. de quæst. cap. 3. num. 88.* Dixi malæ opinionis & famæ, alias

fartores qui plerumque pallia & sub iisdem vestimenta facienda vel reficienda portare solent, aliique honesti opifices palliati suspicionem hanc incurrere possent.

5. Si ad fenestram aedium in quibus furtum factum est, scalae appositae inueniantur, quae hujus uel illius esse dicuntur, non modica contra Dominum scalarum & ipsius familiam oritur praesumptio, & proinde aliis adminiculis furtum corroborantibus accedentibus hi sub tormentis interrogari possunt. *BLANC. in tr. de indic. n. 438. PARIS. DE PVTEO in tr. de Syndic. verbo, an stetur dicto torti. ALEX. conf. 5. num. 5. vers. & licet deponat.* quod tamen limitandum duxerim, nisi Dominus scalarum eas non inclusas, sed suspensas forte ante aedes habeat, ita ut cuius facilis sit earum occupatio, tunc enim praesertim si Dominus sit uir honestae existimationis hanc suspicionem cessare autumo.

6. Maximum autem indicium est, si fur uel latro in ipso latrocinio uel furto deprehendatur. *argum. §. 3. l. d. oblig. quæ ex del. nasc.* ita ut ea quae commiserit uix negare queat *l. 16. C. de pæn.*

Si autem 7. furtum ferramentis uel clauibus adulterinis factum esse dicatur, & ejusmodi instrumenta furtiua penes suspectum inueniantur, non dubium est, si aliae suspensiones concurrant, quin talis torturae subjici possit, *argum. Ord. caus. crim. art. 43.* ubi haec extant uerba. Item, so der Diebstall mit sonderm Speer oder Brechzeugen geschehen wäre, so dann der Verdacht am selben Ende geweest, vnd mit solchen gefährlichen Speer oder Brechzeugen vmbgangen, damit der Diebstall beschehen, vnd der Verdacht ein solche Person ist, darzu man sich der missethat versehen mag, ist peinliche Frag zubrauchen. *GRATIAN. conf. 95. n. 29. HIPPOL. DE MARS. conf. 8. num. 2. & num. 5.* quod etiam confirmat *Dn. JUST. OLDEKOP. in cautel. crim. tit. 2. cautel. 27.* ubi monet, ut si furtum ferreo instrumento factum, & fortassis in loco relictum sit, Dominus autem instrumenti ignoretur, iudex instrumentum illud probe inspiciat, an signo fortassis aliquo fuerit notatum nec ne, plerumque enim fabros, signa propria operibus suis apponere solere ait, quibus cognitis instrumenti auctor

author interrogari possit, cui, & quonam tempore illud uenderit, hacque cautela adhibita, quosdam fures nocturnos proditos, tandemque suspensos fuisse scribit.

X V .

Incendii quod non ex fulmine coelesti, neque ex mercenariorum, stabulariorum, coquorum, famulorum, cereuisiariorum, aut polentam torrefacientium culpa ortum, sed ex malitia, meraque inuidia tertii alicujus immissum est; indicia esse possunt uerisimilia ad torturam, si quis in loco suspecto & abscondito, paulo ante incendium, sulphur, nitrum, puluerem siue tormentarium, siue furdum, pyrobolos, lampades ignitas, fomites & lapides igniarios, uel carbones, lineas stupas, & ejusmodi missilia tractare, uel praeparare uisus fuerit: *Ord. caus. crim. art. 41.* cum enim hujusmodi praeparatio & ordinatio, praesertim in loco abscondito ualde sit suspecta, non immerito ex hujusmodi praeparatoriis inducitur quaedam probatio. *BLANC. in tr. de indic. num. 67. & seqq.* dummodo suspectus sit talis, qui apud homines non magnam laudem & fidem mereatur, sicuti innuit *d. art. 41.* cui accedit quod insolita arguant suspicionem. *arg. l. 7. ff. de condit. Instit.* & dolus malus praesumatur, quoties circumscribendi causa aliud agitur, & aliud agi simulatur. *l. 7. §. 9. ff. de pact. MATTH. STEPH. in no. ad art. 41. Ord. caus. crim.* si autem suspectus rationibus probabilibus demonstret, se fomenta succendentia alium in finem tractasse, ignibusque forte missilibus recreationis ergo illa destinasse, hunc certe quaestioni subjiciendum non esse constat, ratio est, quia indicia ualidioribus eliduntur. uid. *VIGEL. c. 4. except. 3.* & in dubiis semper benigniora praeferuntur per uulg.

Simile indicium est incendii; si quis alteri minitetur se rubrum gallum aliquando supra domum positurum, er wolle ihm einmahl einen rothen Hanen auff das Haus oder Dach setzen, maxime si minitans sit homo leuis, & minas executioni mandare consueuerit, breuique incendium subsecutum fuerit, *arg. art. 32. Ord. caus. crim.* ubi haec uerba habentur: oder so einer solche missethat

sethat vor der Geschicht zu thun getrohet hätte, vnd die That auch in
 kurzer zeit darauff erfolgt wäre, vnd wäre ein solche Person, daß
 man sich derselben That zu ihr versehen mag, wirt auch für redliche
 Anzeigung der missethat gehalten, vnd ist peinlich darauff zu fragen.
 MANZ. *ad d. art. 32. & art. 41. num. 9.* ZANGER. *cap. 2. de quest.*
n. 44. Dixi si breui incendium subsecutum fuerit, nam post in-
 teruallum animus ulciscendi depositus, & alius damnum de-
 disse praesumitur. MANZ. *d. art. 32.* quid autem si minae in
 calore iracundiae Tusae fuerint, statim autem uel post modicum
 tempus reuocatae? hae certe nullius sunt momenti, quicquid
 enim in calore iracundiae uel fit uel dicitur, non prius ratum est
 quam si perseuerantia apparuit iudicium animi fuisse. *L. 3. ff. de*
divort. & repud. ratio autem est, quia ira mentis alienationem
 quasi inducit, rationemque perturbat. *l. 38. §. 8. ff. ad L. Jul. de*
adult. can. 5. caus. 2. q. 3. item, quia homo iracundia incensus
 non est implenitudine intellectus, BALD. *in c. 1. §. si quis de pac.*
tenend. Cum autem plurimi malitioso hoc & semper in pejus
 ruente seculo (etiamsi inuidiae incendio conflagent continuo,
 contra admonitionem d. PAVLI *Ephes. IV, 26.*) pro hostilis animi
 uestitu beneuolentiae indumentum gestare, ultionemque ultra
 annum & diem donec opportuna sese nocendi offerat occasio
 protrahere differreque soleant, iudex discretus recta rationis
 lance singulas circumstantias perpendere, seque facili negotio
 explicare poterit.

X V I :

Proditionis indicia esse solent, si quis praeter morem furtim,
 occulte, ac periculose, domum ejus qui postea proditus est in-
 trauerit, & nihilominus simulet, ac si male sibi ab eo metuat,
 hic enim si talis persona sit quae uerisimiliter factura fuerit hoc
 delictum, torturae subjici debet, ita sanciente Imp. Carolo V.
in Ord. caus. crim. art. 42. So der Verdacht häßiger, ungewohn-
 licher vnd gefährlicher weyß bey den Jenigen die er verrathen zu haben
 in verdacht stehet, gesehen worden, vnd sich doch stellet, als seye er
 vor denselben unsicher, vnd ist ein Person dazu man sich solches ver-
 sehen mag, ist eine Anzeigung zu peinlicher Frag, ratio est, quia
 prodere

prodere est aliud agere, aliud simulare. *Dd. ad L. 1. ff. d. prava-
ricat. v. CARPZ. in praxi rer. criminal. p. 3. q. 122. num. 83. BOCER.
de quest. c. 3. num. 95. & ZANGER. cap. 2. num. 191.* Idem dicen-
dum de eo qui literas sciēter ab hostibus accipit, vel easdem
ad hostes transmittit, neque id superioribus vel æqualibus suis
indicat. *l. 1. ff. ad L. Jul. Majest.* maxime si ignotis characteribus
sint scriptæ, *COVARRVV. 2. var. resolut. c. ult. num. 7.* quomodo
autem ejusmodi literæ cum ignotis characteribus, vel notis mu-
sicis scriptæ, legi & intelligi possint, ad detegendam proditio-
nem, vel earum intellectum, consule *JANI HERCVLIS de Sun-
de Steganologiam & Sieganographiam auctam Lib. 6.* Item si quis
ejusmodi literas proditorias, cum tamen opportune potuisset
non exceperit, sed salvas & incolumes dimiserit, *PETR. CABALL.
cas. 294. num. 251. centur. 3. PETRVS PAPPVS A TRAZBERG. in
annotation. ad Jus Milit. Batav. art. 12.* Ejusmodi farinæ indi-
cium proditionis est in milite, qui sine consensu magistri equitum
vulgo Marescalli, cum hostis tubicinibus, æneatoribus, tympa-
nistis, nunciis, vel aliis personis suspectis verba facit, vel quo-
cunque modo fert iisdem opem. *arg. Rönigl. Majest. zu Schwe-
den Artickuls Brieff, art. 60. tit. 13. & Majest. Reg. Daniæ art. 22.
& quod primo loco poni debuerat. arg. Imp. Maximil. 2. articu-
lor. belli art. 25.* Aliud proditionis indicium refert, *MANZ. ad
const. crim. Carol. artic. 42.* si nimirum hostes supervenientes su-
specto præ aliis pepercerint, ablata restituerint, vel indigne tu-
lerint eum a militibus gregariis male habitum, quod tamen non
simpliciter admittendum, sed limitandum existimo, nisi sc. su-
spectus maxime si dives sit ad redimendam vitam, & pro con-
servatione bonorum militibus dona pro immunitate obtulerit,
& ita majoris mali evitandi causa evaserit. Aut astutia hostis id
factum esse doceri possit, ut virum alias egregium suis suspectum
redderet; Quod *Fab. Max.* ab Hannibale accidit, teste *LIVIO
histor. dec. 3. lib. 2.*

X V I I.

Falsæ monetæ indicium esse potest, si penes eum qui regale
illud sc. jus cudendæ monetæ non habuit, talia numismata vel
F instru-

instrumenta apta ad aurum & argentum percutiendum inveniantur. HIPPOL. DE MARSIL. *ad L. qui falsam monetam n. 105. ff. ad L. Cornel. de fals.* BOSS. *in pract. crim. tit. de falsa moneta n. 6.* Si vero sola instrumenta sine falsis nummis percussis apud aliquem inveniantur, hunc temere torturae subjiciendum non existimo, cum ejusmodi instrumenta per hereditatem, vel pignoris loco habere & acquirere potuerit, nisi circumstantiae, puta, quod suspectus sit homo temerarius & vilis, aliud fuadeant, vid. TIBER. DECIAN. *in tract. crim. libr. 7. cap. 26. n. 6.* inprimis vero quaestio locum habebit, si praeter instrumentorum inventionem penes suspectum nummi asperi, qui ex nova confectione tales esse solent, et nondum ex assidua attritione & tractatione levigati sunt, reperiantur BOCER. *in tr. de quaest. c. 3. n. 119.* ubi quaestionem quoque, an is penes quem falsa moneta reperitur falsarius dici debeat, tractat, & HIPPOL. DE MARS. inter magnam & modicam falsae monetae quantitatem distinguentem sequitur *n. 120.*

XVIII.

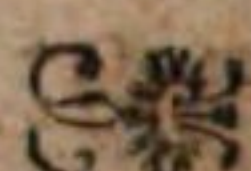
Ultimo loco deveniendum ad magiae & incantationis crimen, quod propter enormitatem & divinae majestatis laesionem, primas tenere deberet, proindeque non immerito gravissimum & omnium criminum maximum censetur, quippe quo incantatores, exorcistae, praestigiatore, haruspices, venefici, necromantici, lamiae, sagae, ac striges, sicuti doctores promiscue & indifferenter eos appellitant, vel expresse secundum theologorum sententiam, Deo inexhausto bonorum fonti foedus baptismi rescindendo renunciant, filium Dei cujus dira morte a sempiterna morte vindicati sunt abnegant, ejusque beneficia detestantur, e contra divini numinis & hominis inimico homagium praestant, obsequium promittunt, suasque animas cum corpore (quod dictu horrendum) sempiternis suppliciis mactandas tradunt, vel tacite absque foedere expresso cum spiritu contaminato quid commercii habent, ac superstitiosis observationibus inhaerent. Nefandi autem hujus criminis indicia esse solent.

1. Si quis serio sese offerat ad docendum alios ejusmodi artes illicitas, quarum quasdam ad meliorem informationem adscribere placuit, e. g. divinationem de cribro, aus den Sib vmbtrâhen zu wahrsagen: axinomantiam, aus der Achs: dactyliomantiam, mit den Ring auff einen Glas vol Wasser: pegomantiam, aus dem Brunnengesuch: aëromantiam, aus der Luft: alphitomantiam, mit Gerstenmeel: aleuromantiam, mit Weizenmeel: cujus meminie JAMBLICVS *lib. 3. cap. 12.* daphnomantiam, aus dem Lorbeerbaum oder desselben Blättern: cepheleonomantiam, aus einem Eselskopff: pyromantiam, aus dem Feuer: capnomantiam, aus dem Rauch: rbdomantiam, aus den Ruthen oder Gerten: xylo-mantiam, aus dem Holz: gastronomantiam, aus runden gläsernen Geschirren mit Wasser: lecanomantiam, aus dem Beckenflinglen: catoptromantiam, aus den Spieglen: chrystallomantiam, aus Eyß oder Chrystallinen Gläsern: onimantiam, aus dem Nâgelreiben der Finger, & quæ ejusmodi artes Diabolicæ & technæ plures esse solent, v. *Demonomaniam Magorum* JO. FISCHARDI *Argentorati Anno 1581. Germanice editam Lib. 2. cap. 1. & 2.* Dixi si quis sese offerat ad ejusmodi artes docendas, ratio si quis eas nesciret alios docere non posset, & eo ipso quis fatetur se scientiam hujus artis habere, ut non immerito ob hanc confessionem torturæ subjiçendus sit, *arg. art. 44. Ord. caus. crim. Carol. V. ibi.* Wann jemand sich erbeut andere Menschen Zauberey zu lehren, 2c. BINSFELD. *ad l. fin. C. de malef. & mathem.* culpa enim similis est tam prohibita discere quam docere. *l. culpa 8. C. de malef. & mathem.*

2. Si fortilegus perniciem, fascinationem vel incantationem alteri minatus sit, minaeque eventui respondeant. *d. art. 44. verb.* oder jemand zu bezaubern bedrauwet, vnd d'm Bedrauweten dergleichen geschicht; modo suspectus cum veneficis & sagis frequenter conversetur, similis enim simili gaudet, BERLICH. *Tom. 4. conclus. 4. n. 146.* ZANGER. *de quæst. cap. 2. n. 204.*

3. Si quis utatur rebus, verbis, vel gestis suspectis, quæ Magiam sapiunt, & propterea diffamatus sit. *d. art. 44.*

4. Si penes aliquem reperiat instrumentum mutuae obligationis inter ipsum & Diabolum contractæ, illudque cum vel sine sanguine subscriptum sit.

5. Si quis instructus inveniatur bufonibus, membris humanis, maxime ab infantibus provenientius, hostiis, imaginibus cereis, praesertim acubus transfixis, libris magicis, herbis malignis, & ejusmodi. BOCER. *tr. de quest. cap. 3. num. 96. ubi n. 99.* Judices monet, ut probe attendant accersito probo & perito Medico, an earum rerum naturaliter usus licitus esse possit nec ne? ibi enim exemplum memorabile refert de duabus foeminis, quas aliae sagae tum temporis captae sua confessione prodiderint, quo autem facilius Magistratum in eam sententiam traherent, edixerint, apud unam in cista ejus testam vel ollam adipe repletam, qua ad choreas veneficarum inungere sese soleat abitura, apud alteram autem globum cereum, exuviis serpentum imbutum, ad hominum detrimentum inventum iri, super quibus indiciis repertis, Facultas Juridica Tubingensis consultata, Medicum peritum advocaverit, qui inspecta adipe, veritatem & innocentiam accusatarum publicaverit, asserendo pinguedinem illam cuidam hominum malo mederi, serpentum autem exuvias, parturientibus mulieribus admodum conducere. V. BESOLD. *quoque in Thesaur. verbo Spexen.*

6. Si quis cum daemone loquatur, & ille quamvis non cernatur respondeat, ZANG. *d. cap. 2. num. 200.*

7. Si quis aliquem tangat, qui subito moriatur, vel in aliquem morbum incidat.

8. Si quis incubuerit lecto, postea autem abfuerit, & foribus occlusis in idem cubile reversus sit.

9. Si notae quaedam corporibus impressae sint, eaeque sanguinis sint expertes, vel si acu perforentur nullus sentiatur dolor, ut aliqui opinantur, (alii hoc indicium fallax esse putant) quas tamen notas Dn. BOCERVS ex imaginatione materna maxime postremis mensibus provenire existimat, & explorandum ait, num signa isthaec, homo recens natus habuerit, vel si vulneris cicatrices sint, unde, & a quo vulnus illud inflictum sit, *vide tamen* Dn. WEITZENEGGER. *dissert. 6. cap. 7. n. 117.* D. BERNH. WALDSCHMID, *in pythouissa endorea p. 1. concion. 14. pag. 345.* & Dn. BINSFELD. *indicio 14.*

10. Si quis in loco, domo, vel stabulo, tempore non consueto deprehendatur, vel limen effodere, & pulverem immittere, vel animalia inungere, iisdemque potum infundere cernatur, & pecora brevi post mortua comperiantur.

11. Si quis tempore æstatis ante grandinem vel tempestatem exortam, stans juxta flumen aut stagnum, aquam a tergo in aërem projecerit, lapidem percusserit, flores vel herbas varias, & folia, ab arboribus diversis collegerit, ollæque imposuerit. Item sumunt quidam indicium magiæ, si quis sit sic cocus, & imagunculam in oculis non habeat; an autem & quatenus verum sit vid. Dn. WALDSCHMID. *d. l. pag. 342.* & quæ sexcenta sunt alia, quæ Dd. allegati, inprimis vero Dn. MANZIUS *ad Const. crim. art. 44.* & ZANGERVUS *de quæst. cap. 2. num. 193. usque ad n. 206. inclusive,* latius & pulcherrime tractant, inque his & similibus, famam malam accedere debere tradunt. vid. quoque Dn. CARPZ. *in pr. crim. p. 1. q. 48. per tot.*

An autem probatio per aquam frigidam, qua veneficæ pollex manus dextræ, magno digito sinistri pedis, & pollex manus sinistræ, magno pedis dextri digito, transverse funibus astringitur, & ita in aquam conjicitur, locum faciat ad torturam, si non submergatur, quæstionis est inter Dd. WILH. ADOLPH. SCRIBONIVS *in physiologia sagarum pag. 112. & seqq.* hunc explorationis modum probare conatur, verum enim vero, cum Diabolus sine dubio tanquam Dei operum *μυκτης* vaferrimus, hunc probandi modum introduxerit, ad exemplum purgationis mulierum, in veteri testamento de adulterio insimulatarum, quas zelotypiæ aquam ita jubente Mose, bibere oportebat, *Num. V, 12. & seqq.* turius erit ab eo abstinere, neque refragatur, quod sæpe per hoc tentamen veritas fuerit explorata, celebris enim JCtus GÖDELMANNVS refert, se contrarium oculis suis vidisse, imo testatur, nobilem quendam sexies cum venificis captis hanc probationem tentasse, at omnes non anserum more supernataste, sed plumbi instar submersas fuisse, vid. Dn. BOCER. *pro & contra hanc quæstionem doctè admodum tractantem, in tr. de quæst. cap. 3. n. 101.* LVD. DVNTE, *in casib. conscient. tit. vom göttlichen Gesetz, q. 41.*

WALDSCHMID. *p. 1. concion. 14. pag. 343.* & HERMANN. NEV-
WALD. *Med. D. in libello cui titulus, Bericht von Erforschung,
Prob und Erkänntnuß der Zauberinnen durch das kalt Wasser.*

An autem torturæ locus sit, si saga sub tormentis interrogata, hanc vel illam criminis complicem esse dicat, eamque in monte Bructerorum, auff dem Blocksberg, (ad quem vulgo noctu Calendis Maji, Lamiæ ab Amasiis suis & dæmonibus familiaribus, scopis, baculis, hircis, porcis, vitulis, & aliis præstigiis rebus infidentes, vehi dicuntur) choreis interfuisse, noctem ludis & commestationibus consumpsisse, in hominum pecorumque perniciem, grandinem, tonitru, tempestates, & alia mala excitasse, foedus cum Diabolo renovasse, eumque hirci plerumque forma conspicuum (en la parte ma fuziaque tenia, ut Hispan. more loquar) in partibus scil. honoris ergo latine non nominandis, deosculatam, ibique conspectam fuisse, asserat? Dd. non conveniunt, plurimi etenim existimant, quod omnia, quæ de Lamiis & earum conventibus dicantur, aniles saltem sint fabulæ, neque revera, sed per somnum tantum contingant, in qua opinione præter alios etiam erant, b. LUTHERVS, *ut videre est Tom. 1. Jenens. fol. 126.* & PHILIPP. MELANCHTON *in libello de anima;* verum quamvis dubium non sit Diabolum sæpe istiusmodi hominibus illudere, interim tamen eum hoc posse certo certius est, vid. Dn. CARPZOV. *in pr. crim. p. 1. quæst. 48. num. 57. ubi magnum catalogum Dd. hanc sententiam affirmantium producit.* nam si angeli boni sua potentia homines in momento secum traducere possunt, ut testantur, *Ezech. VIII, 8.* quem Spiritus Dei in concinno capitis apprehendit & Hierosolymam duxit. Item Habacuc qui ad Danielelem in Babylonem, *Dan. XIV, 35.* & Philippus ex itinere in Azolum, *Act. VIII.* a Spiritu Dei translati sunt, probabile fit, diabolum simile quid facere Deo permittente posse, quippe qui filium Dei super pinnaculum templi statuit, *Matth. IV, 5.* breviter ergo dicendum, si saga aliam prodat, seque hic vel illic eam vidisse asserat, quod non statim illius assertioni sit standum, neque temere ad torturam deveniendum, nisi alia adsint indicia & rationes, quibus contrarium evidenter demonstratur,

tur, historiæ etenim testantur, quod spectra foëminarum in sagarum conventibus, dæmonis illusione fuerint visa, foëminæ autem eædem, cum corporibus suis physicis, eodem tempore & momento, vel domi, vel lateri maritorum junctæ fuerint.

Sagis etiam propterea minor fides est habenda, quia Deum abnegarunt, hostes & perjuræ factæ sunt, quibus certe non creditur, facile enim mentiuntur, imo si ipsis esset licentia, in nos vel nostra sæviendi, detrimentis corporis & animæ non levibus quotidie nos mactarent, unde *LVTHERVVS in Ps. 121.* non immerito agebat, potentiam hujus hostis (ejusque affeclarum) tantam esse, ut nisi Deus sanctorum angelorum aggere nos circumvallaret, unica hora omnes mortales occidere posset, vid. tract. *BOCER. cap. 2. num. 98. & MANZ. ad Const. crim. art. 44. num. 40. & seqq.* Hodiernis moribus *Assessor Cam. Imp. p. 1. T. 2. votor. Cameræ vol. 6. num. 50. & seqq.* ait, tunc demum hoc in casu torturam locum habere & indicium sufficiens esse, si a tribus vel quatuor sagis fiat confessio sub tormentis, & quidem separatim, ut una nesciat quid altera edixerit, & nihilominus in depositione de eodem facto, loco & circumstantiis delicti convenerint: Cui tamen sententiæ non adstipulor, nisi etiam aliæ concurrant conjecturæ & probationes solidiores.

Cum autem plurimi magni nominis viri, plurima de magia ejusque speciebus & affectibus admodum docte scripserunt, ea ad nauseam repetere hujus non est instituti, ideoque ad subjectum sine tædiosis ambagibus jam progredior.

X I X.

Cum hodie inter nos Christianos dura illa servitus, quæ olim in usu erat abolita, nec alia ejusdem sit utilitas, quam ut Domini, qui proprios homines *Leibeigene Leuth* habent, si forte controversia de illis oriatur, rem secundum regulas de servis traditas decidere possint, attest. *ZAS. sing. resp. lib. 1. c. 3. num. 75.* relictis iis, subjectum & quidem regulam generalem constituo, quod nimirum omnes ac indifferenter, quæstionibus sive tormentis

mentis subijci possint, nisi specialiter a jure, vel ob defectum animi, vel corporis debilitatem, aut aliquam dignitatem, repellantur exempti.

Propter defectum animi torqueri non possunt.

1. Impuberes vel pubertati proximi *L. 10. in pr. ff. de quest. l. 1. §. 33. & l. 14. ff. ad SCtum Syllan.* quamvis appositis forcipibus ad pollices constringendos terri possint, *d. l. 1. §. 33. & virgis vel loris cædi, ibid.* ex quibus apparet minorem 25. annis torqueri posse, cum nullibi in jure reperiaturs exceptus, neque in criminibus ætatis suffragio juvetur, *l. 1. & 2. C. si adversus d. lict. junct. l. 9. §. 2. ff. de minor.*

2. Ob defectum intellectus, excusantur a tortura furiosi, *L. 3. §. 11. ff. ad SCtum Syllan.* omni enim intellectu carent, *L. 14. pr. ff. de offic. præsid.* neque percipiunt finem quæstionis, cur tormentis afficiantur, si tamen intervalla habeant furoris, recte eos torturæ subijci existimaverim.

3. Quandoquidem prodigi furiosis comparentur, *L. 12. §. ult. ff. de tut. & curat.* hæc tamen comparatio in delictis locum non habet, cum prodigalitas per se sit nequitia, & maleficium, proinde a quæstionibus liberi non erunt, *BOCER. in tr. de quest. c. 4. n. 11.*

4. Immunes sunt a tortura melancholici emotæ mentis, propter identitatis rationem, quæ idem jus facit, modo peritus medicus veram non fictam melancholiam esse asserat, quomodo autem & quatenus dignosci possit, vid. *JVST. OLDEKOP. in cautel. crimin. Tit. 3. cautel. 23.*

5. Muti & surdi, *arg. L. 10. ff. qui test. fac. poss. L. 1. §. 8. & §. 10. ff. ad SCt. Syllan.* ratio est, quia plerumque sunt fatui, & nulla confessio ab iis exprimi potest, si vero per accidens tales facti fuerint, literas noverint, & intellectum habeant, recte scripto sub tormentis fit interrogatio cum nocentium peccata nota esse debeant, *L. 18. pr. ff. de injur.* idem dicendum de eo, qui tantum mutus est, siue id vitium natura siue casu acciderit, voce enim interrogari, scripto autem respondere potest. *arg. d. l. 10. C. qui testam. fac. poss. FR. BRVN. in tr. de indic. p. 2. q. 4. n. 25.*

6. Quam-

6. Quamvis cæcus regulariter ut testis torqueri non possit, per *L. 3. §. 9. ff. ad SCtum Syllan.* nisi forte interrogetur de facto, quod ante cœcitatem supervenientem contigerit, nullum etiam est dubium, cum neque loquela neque auditus eum impediat, quin recte tormentis subijci, & de crimine a se commissio interrogari possit, ZANG. *de quest. cap. 7. n. 48.*

Propter corporis debilitatem liberantur a tortura

1. Senes. *L. 3. §. ignoscitur 7. ff. ad SCtum Syllan.* DAMHOVD. *in pr. crim. cap. 41. n. 6.* Senectus enim in pueritiam revolvitur, & plerumque ad initium revertitur, attest. ARISTOT. hinc etiam proverbium, senes bis pueri; ut non immerito ACCVRSIVS dixerit, senes habere sensum puerilem, *in L. Senectus C. de donat.* quam tamen liberationem restrictam volo, ad senes viribus exhaustos, annis marcidos, & capulo vicinos, non ad robustos, graves, & eos qui acri vegetoque adhuc ingenio pollent, quales haud raro inveniuntur, PAUL. GIRLAND. *de quest. q. 6. n. 5. & 6.* qui autem senes dicantur, iudicis arbitrio relinquendum, MENOCH. *de arb. Jud. quest. Lib. 2. cent. 1. cas. 59. n. 3.* Hos tamen ad exemplum impuberum terreri posse, extra dubitationis aleam positum est, FARINAC. *in pr. crim. q. 41. n. 24. & seq.*

2. Liberantur valetudinarii, qui morbi diritate excrutiati ita decumbunt, ut si tormenta adhibenda forent, mors certissima immineret, *L. 3. in pr. ff. de SCto Syllan. L. Milites 8. §. 1. C. de quest. junct. l. 1. pr. & l. 7. ff. eod.* quin tamen & hi terreri possint, siue verbis, siue præparatione instrumentorum, nullum est dubium, *arg. l. 1. §. 33. ff. ad SCt. Syllan.* Si vero periculum mortis non subsit, moderate adhiberi debet quæstio, ne ruptura vel vulnus incrementum accipiat, *arg. art. 59. Ord. caus. crim. ibi:* So der Beklagte gefährliche Wunden oder andere Schäden an seinem Leibe hätte, so soll die Peinliche Frag dermassen gegen Ihm vorgenommen werden, damit er an solchen Wunden oder Schäden am wenigsten verletzt werde, ratio est, ut reus salvus sit vel innocentiae vel supplicio, *l. 7. ff. de quest.*

3. Prohibetur torqueri, & terreri, foemina prægnans, *arg. l. 3. ff. de pæn. PROSP. FARINAC. in pr. crim. q. 41. n. 84.* ratio est,

est, ut foetus maneat illæsus, *L. 18. ff. de stat. hom. neve ipsa foemina, quæ rum temporis plerumque enervis & elumbis est, vitæ damnum sentiat, neque interest sive foemina illa ex legitimo matrimonio, sive ex illicito coitu gravida sit, neque refert an proxima sit partui, an vero ante paucos dies conceperit, propter spem sc. futuræ animæ, in tantum, ut etiam puerpera ante 40. dies, tormentis non sit subjienda.* BART. *ad. l. 3. ff. de pæn.* ROSBACH. *in process. crim. tit. 5. cap. 21. n. 6. & BENED. CARPZ. in pr. crim. p. 3. q. 118. num. 51. & seqq.*

Propter dignitatem aliquam a tortura eximuntur

1. Personæ illustres, ut Principes, Duces, Comites, & Barones, jure enim civili Justiniano, hi tanquam eminentissimi, clarissimi, & perfectissimi, per tormenta non interrogabantur, *.11. C. d. quest. & l. 10. C. de dignitat.* hique moribus nostris illis æquiparantur, cum surrogatum sapiat naturam ejus, cui surrogatum est, JAS. *in l. 10. §. qui injuriarum 2. num. 2. & 18. ff. si quis caut. in jud. idem asserit, c. ecclesia. 3. ubi gl. X. ut lite pend. BOGER. cap. 4. num. 30.*

2. Liberantur a severa indagatione, nobiles, *per l. 4. C. ad L. Jul. Majest.* parem enim dignitatem habere censentur, qualem olim milites & decuriones habebant, si ergo hi tormentis non subjiuntur, *l. 8. in pr. & l. 16. C. de quest.* certe nec nobiles subjiendi erunt, ZANGER. *in tr. de quest. cap. 1. n. 72. & seqq.* CARPZOV. *in pr. crim. p. 3. q. 118. n. 76. & seqq. cum ibid. alleg. Dd.*

3. Milites, *l. 8. in pr. C. de quest. l. 3. §. 1. ff. de re Milit. & l. 4. C. ad L. Jul. Majest.* neque refert quod alias militia dignitati opponatur, *l. penult. C. de pact. l. 13. C. de excusat. muner.* & passim in jure: est enim per se quoque dignitas aliqua peculiaris, ut patet ex eo, quod milites nobilibus annumerentur, & plebeis opponantur, *L. 8. & l. 11. C. de quest. PAUL. CASTR. lib. 2. consil. 125.*

An autem milites nostri temporis a tortura sint immunes? Dd. non conveniunt, quidam enim affirmativam tuentur, dicendo,

cendo, milites nostros, non minus quam romanorum, eadem sustinere pericula, finemque conductionis eundem esse, propterea idem privilegium illis competere, *arg. L. un. ff. de bonor. possess. ex testam. milit. WESEMB. part. 1. conf. 17. n. 32.* verum enim vero, ad decisionem hujus quæstionis breviter respondendum, milites nostros a tortura liberari, si de eorum virtute militari constet, sique publica, honesta, & licita sequantur bella, secus autem se rem habere in iis, qui exauctorati (maxime ignominiose sacramento soluti, *l. 3. C. de quæst.*) passim otiose discursitantes, & pro militibus sese venditantes, nihil aliud faciunt, quam anferes & gallinas furari, miseros rusticos divexare, & militare dicuntur, sicut catulus in sylvis, quos pulchre & propriis coloribus depingit DAMHOVD. *in pr. crim. cap. 103. n. 12.* recte ergo ejusmodi nebulones, tormentis subjiuntur, & poenis, meritis condignis, afficiuntur, *arg. l. 31. & l. 35. C. de Locat. & conduct.*

4. Immunitatis privilegio maxime quoad torturam gaudent Doctores, Licentiatii & Advocati.

1. Quia dignitate florent. *c. quanto X. de Magistris*, dignitas autem liberat a tortura, *L. 4. C. ad L. Jul. Majest.*

2. Quia nobiles & nobilissimi dicuntur, *in l. 2. §. ult. ff. de excusat. tutor. & curat. l. 4. §. 1. ff. eod.* Item clarissimi; *l. 4. C. de advocat. divers. Judicium*; & Egregii, *gl. ad l. 15. ff. de Jurejur.*

3. Quia militibus comparantur, *in l. 14. C. de Advocat. divers. Judicior.* recte autem argumentamur a militia armata, ad malitiam togatam, EVERHARD. *in topic. leg. loc. a milite armata militie n. 4.* quam quæstionem pulchre tractant, BOCER. *in tr. de quæst. cap. 4. n. 51. & seqq. item Dn. CARPZ. in pr. crim. p. 4. q. 118. n. 81. & seqq.* ubi limitationes adfert, nimirum hanc immunitatem locum non habere in delictis nefandis, siue exceptis, neque tum si Dd. vel nobiles homicidium committant, & prætendant se sui defensionem hoc fecisse, neque testibus probare possint: item quod ejusmodi personæ privilegiatæ consulto principe torqueri possint, ubi tandem subjicit, magistros & studiosos hac immunitate non

gaudere, neque omnem dignitatem veniam mereri, sed eam saltem quæ nobilitati aut militiæ comparetur, *arg. l. 4. C. ad L. Jul. Majest.* & proinde Clericos recte tormentis subijci existimat; Dn. BOCERVS tamen distinguit inter Presbyterum, qui superiorem inter Clericos locum obtinet, & inter cæteros inferiores Clericos, priori casu torturam non adhibendam ait, posteriori v. posse per *l. 8. C. de Episc. & Cleric.*

5. Exortes sunt fidicularum decuriones, per *l. omnes 34. C. de decurionibus*, quibus senatores civitatum moribus nostris comparantur. ALBERT. GAND. *in lib. de maleficiis rubr. de quæst. n. 38.* & FRANCISC. BRVN. *in tr. de indic. & tort. p. 2. q. 4. n. 20.*

Denique torturæ subijci non debere eum, qui reipublicæ utilis sit, scribit HIPPOL. DE MARSIL. *in pr. crim. ad L. 8. in pr. ff. de quæst. n. 11.* quatenus autem hoc procedat, vid. JUST. OLDEKOP. *in cautel. crim. tit. 4. caut. 33. & tit. 5. caut. 3.* ubi obiter notandum, in crimine læsæ majestatis, omnibus æquam esse conditionem, nec quemquam vel generis, vel militiæ & dignitatis prætextu, veniam mereri, *arg. l. 1. & 4. C. ad L. Jul. Maj. l. 10. §. 1. ff. de quæst. l. 16. C. eod.* vide tamen ZANGER. *in tr. de quæst. cap. 1. n. 61.* ubi in hoc crimine, mulierem prægnantem, impuberem, furiosum, mutum, & surdum excipit.

Visis iis qui torqueri non possint, cuius patet omnes torturæ subijci posse, qui expresse non reperiantur prohibiti; in quos autem quæri possit vel non? *consultatur Colleg. Argentor. Tit. de quæst. ib. 11. & plurib. sequentib.*

XX.

Materia objectiva sunt crimina, *l. 1. ff. de quæst.* & quidem crimina duntaxat capitalia & atrociora; *l. 8. ff. eod.* non vero levia, *arg. l. 6. ff. de accusat.* de quibus delatus iudiciis & præsumptionibus est gravatus.

XXI.

Forma quæstionis varia est, alia enim observatur ante torturam, alia in ipsa tortura, alia denique finita ea, de quibus singulis

singulis, ne disputatio in immensum excrescat, paucissimus videndum.

Quod quæstio res fragilis & periculosa sit *supra ib. 3.* dictum fuit; formam ergo ante quæstionem habendam quod attinet, iudici observandum, ut si delatus vel accusatus indicis & præsumptionibus pressus sit.

1. Eum adhibitis duobus assessoribus peritis, & Actuario, super facto commissio, annexis ejusdem qualitatibus, articulis clavis & rotundis, serio & quam brevissime interroget, *arg. art. 46. Ord. caus. crim.* non enim omnis qui accusatur statim reus est, sed qui convincitur, aut delictum confitetur, propterea neque torquendus nisi convictus fuerit, & tamen delictum sponte confiteri noluerit, *arg. c. nos in quenquam c. primates 2. q. 1. l. 16. C. de pæn. & c. judicantem 30. q. 5.* idque exemplo Dei, qui quamvis eventus sciret, & eventura omnia, tamen *Gen. III, 10.* Adamum advocabat dicendo, Adam ubi es? & *Gen. IV, 9.* ubi dicebat: Cain, ubi est Abel frater tuus? item *Gen. XI.* ubi Dominus descendebat, ut videret civitatem & turrin, quam ædificabant filii Adam; item *Gen. XVIII, 20. & seqq.* ubi similiter Deus descendebat, ut videret, an clamor Sodomæ & Gemorræ vere ita sese habeat nec ne?

2. Ut interrogatio fiat pro conditione personæ & qualitate, vel precibus, & blandis, non dolosis persuasionibus, neque falsis promissionibus de impunitate, cum ejusmodi confessio revocari possit, utque iudex porro tormentorum cruciatus tanquam sub aspectum subjiciat, durante vero obstinacia verbis durioribus reum alloquatur, *d. art. 46.*

3. Si reus constanter delictum abnuat, ut innocentiam probare jubeat, *art. seq. 47.* quæ probatio fieri potest, si delatus demonstret, se eo tempore quo crimen perpetratum est, alibi fuisse, sique per testes (sive domesticos vel sanguine junctos, vel familiares, aliosque minus idoneos, & inhabiles, propter favorem innocentiae, *c. in literis X. de testibus & l. 1. §. ad quæstionem. ff. de quæstion. ubi HIPPOL. DE MARS. n. 26. & in pr. crim. §. opportune n. 15.*) contrarium probet, quod alius æque infimulatus crimen committere potuerit. *CASON. de indic. c. 4. n. 5.* item si declaret,

se aufugiendi occasionem habuisse, nec tamen aufugisse, vel sponte se Judici præsentasse: vel probari potest innocentia juramento purgationis, si indicia non sint sufficientia; item si super causis delicti, redantur causæ non verisimiles, vid. pluribus Dn. MANZ. *ad d. art. 47.*

4. Requiritur ut iudex innocentiam deducere paratum audiat, *arg. L. 3. §. 7. ff. de re milit. & l. 18. §. 9. ff. de quest.* ratio est, quia tunc iustitia recte administrari dicitur, quando litigatores causæ suæ merita explicantes, tam in civilibus quam criminalibus, patienter audiuntur, *l. 9. cum auth. seq. C. de Jud.*

5. Ut reo dentur copiæ indiciorum, articulorum, dictorum, nominaque testium, contra eum productorum, WESEMBEC. *de quest. n. 11. Colleg. Argent. eod. tit. ib. 18. n. 5.* huic nimirum in finem, ut se defendere possit; ratio est, quia defensionem denegare, juri naturali ac divino repugnat. ROLANDIN. *conf. 12 n. 45. vol. 3.* quod Dd. eo extendunt, ut nec diabolo quidem, si foret in iudicio, nedum homini, defensio deneganda, quam etiam nec Papa nec Princeps, multo minus inferior magistratus tollere potest, *arg. §. sed naturalia f. de jure Nat. Gent. & Civ.* secus se res habet, si quis in crimine notorio & flagranti deprehendatur, huic enim neque defensio neque dilatio iuste datur, *arg. l. 3. §. si ad diem ff. de re milit. l. 137. §. 2. ff. de Verb. Oblig.* in notoriis enim ordo juris non servatur. GAIL. *l. obs 77. n. 8.* Reo autem etiam non petendi dandæ sunt copiæ, & permittendæ defensiones, cum fieri possit, ut vel tædio vitæ, vel propter animi perturbationem, & meram simplicitatem eas non petat, imo officio incumbit cognoscentis, nemine reum defendente, suis sumptibus de innocentia quærere, *l. fin. C. de his qui lotron. l. factum l. accusationis C. de accusat. facit l. 19. ff. de pæn. V. S. D. Car. V. art. 47. vers.* Wo aber der Verflagte ic. in tantum, ut etiam post quæstionem reo defensionis remedium non sit denegandum, si comprobare velit, confessionem suam nimia cruciatuum asperitate extortam, nec veram esse, *arg. l. 1. §. 27. ff. de quest. & l. 11. §. 8. ff. de interrog. in jur. fac.* & si denegetur defensio, reus appellare possit, *arg. l. 12. C. de appellat.* nisi frivole & per calumniam appellet, tunc enim non est audiendus. FARINAC. *in pr. crim. q. 38. n. 30. & q. 39. n. 103.*

6. Requiritur ut modica dilatio a iudice detur, intra quam exceptiones suas proponere possit, *arg. auth. jubemus C. de Judic. dixi modicam concedendam esse, ne dilationes dentur centum annorum, sicuti quidam iudex aliquando referente Dn. OLDENKOP. ejusmodi dilationes concessit, ratio est, ut lites in multos annos non protrahantur, & variae inde resultantes molestiae, sumptusque immodici, prohibeantur. l. properandum C. de Judic. & art. 77. Ord. Crimin.*

7. Vt ad torturam non procedat, si aliae probationes haberi possint, vel veritas per evidentiam facti, sive per testes & spontaneam confessionem elici, BERLICH. *p. 4. concl. 4. n. 104.* frustra etenim adhiberetur, si per spontaneam confessionem, eamque judicalem, aut aliis probationibus convinci posset reus, maxime ob imminens periculum & fragilitatem. OLDEKOP. *in caut. crim. tit. 4. caut. 1. n. 8.* CARER. *in pr. crim. de tortur. §. 6. n. 29.* (quoniam autem testes & quatenus admittantur, vid. late ZANGER. *in tr. de quest. cap. 3. n. 20. & seqq.*) hinc etiam sequitur, iudici ex conjecturis & leviculis indiciis non esse ad torturam deveniendum, si enim hoc fieret, nemo innocens esse posset, sed iudici secundum prudentiam, quae cadit in hominem, judicandum, relinquendo cetera Dei iudicio, *c. 1. caus. 15. q. 6.* vide CASON. *in tr. ne Reus per indic. conv.*

8. Requiritur ut reus indicia non elidere vel ullo modo se defendere possit, *arg. Sanct. crim. art. 13. 18. 28. & passim.*

9. Vt iudex ante torturam pronunciet, indicia esse legitima, pleneque probata, nec elisa, ideoque reum torquendum CASTR. *in l. 1. n. 7. C. de iurejur. propter calum. l. edictum 8. & ibi: BART. ff. de quest. HIPPOL. DE MARS. in pr. crim. §. nunc videndum n. 20. & 35.* secus est, si plenae adessent probationes delicti, tunc enim reus non est torquendus, ratio, quia qui certus est, non ulterius certiorari debet, *arg. l. 1. in fin. ff. de act. empt. & vend.*

10. Vt rei affectus & compulsionum animi probe observentur, & consignentur, qua nimirum constantia & trepidatione quid dicat, *l. 10. §. 5. ff. de quest. Ord. caus. crim. art. 71. & art. 184.* idque etiam in testibus observandum.

II. Vt

11. Vt testes ab ipso iudice, adjunctis duobus peritis assessoribus, & scriba examinentur, *arg. l. 3. ff. de testib. & d. art. 71.* si periti haberi nequeunt, cum quatuor assessoribus, iudex examen instituat, suisque impensis capita accusationis superiori transmittat magistratui, eaque referat, quæ ad causæ cognitionem necessaria sunt; *Coll. Arg. tit. de quæst. n. 9. ib. 18.* ratio est, quia quælibet etiam minima facti varietas, totum ius reformare potest, *l. 13. C. de transact. & l. 52. §. 2. ff. ad L. Aquil.* sique opus fuerit literis mutui passus, durch Compasßbrieff, testes examinari petat, vel invitos ad testimonium ferendum compelli jubeat. *art. 72. Ord. crim.*

12. Vt neutri partium post attestationum publicationem, ternum scriptum concedat, nisi res gravis vel ejusmodi ponderis, sit, ut curam ac diligentiam non mediocrem postulet, *art. 73. & 74.*

13. Vt testes impendio partium evocentur, singulisque ex plebe & peditibus, in dies singulos quo testimonii dicendi ergo, rebus suis superesse non possunt, octo crucigeri, vel æquivalens pretium præstetur, *art. 75.* quia vero aliter quam Caroli V. temporibus, omnia carius venduntur, præsertim in hospitibus, nec quis his sumptibus honeste vivere possit, ZIERIZIVS & alii Dd. sumptuum destinationem viri boni arbitrio relinquunt, honestioribus autem, puta nobilibus & in aliqua dignitate constitutis, majores & liberaliores itineris sumptus, æque pro viri boni arbitrio sunt præstandi, hi enim lautioribus & deliciarioribus esculentis & poculentis sunt tractandi, neque haustu aquæ, vel cerevisiæ acidæ, & frustillo panis, sicut rustici, & viles personæ, contenti esse debent, imo neque pedites sicut rustici venire coguntur, sed equo aut vehiculo uti possunt, *GAIL. 1. obs. 99. n. 4.*

14. Reis sive petentibus sive non, advocati eruditi sunt dandi, ne subitis accusatorum criminibus opprimantur, *l. 18. §. 9. ff. de quæst.* nec aditus ad carceres illis est præcludendus, *WEIZENEGGER. diff. 6. c. 9. n. 143.* ubi tamen subjicit, advocatis jurandum esse, quod neque reum ad crimen negandum instigare, neque subornationem procurare, neque injustis defensionibus
uti

uti velint, vid. Dn. MANZ. *ad Const. crim. art. 47. ad vers. vnd so der Gefangene. n. 25. & seqq.*

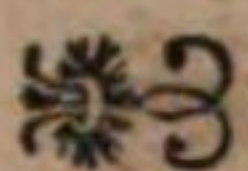
15. Requiritur, ut si reus innocentiam vel juramento vel aliis argumentis probaverit, ipseque vel propinqui, testes producere velint, id sumptibus producentis fieri debeat. *l. sed etsi ii. §. 1. ff. ad exhibend.* Si vero sumptus non habeat, fiscus eos subministrare debet, ne infontes opprimantur, & indefensi relinquantur, *l. 33. §. 2. ff. de procurat. MANZ. d. l. vers. seqq.*

16. Requiritur ut si judex vel magistratus dubitet de aliquo juris articulo, sapientes, id est JCTos consulat, *arg. pr. l. de Codicill. & art. fin. Constit. crim.* an tortura sit decernenda nec ne? ratio autem hæc est, quia causæ criminales sunt arduæ, & in illis non de cassâ nuce, sed de vita, fama, & sanguine hominis, agitur, ideoque maturiori opus est consilio, cum cautius sit agendum, ubi majus est periculum, *c. ubi periculum 3. in pr. de elect. in sexto* ratio rationis est, quia si corpus tormentis laceratum sit, in integrum vix restitui potest, sicuti nec virgini castitas corrupta, *l. 1. pr. C. de rapt. virg.* nec ejus quemquam pudeat, quamvis sit vir doctus, maxime si non ita pridem Academiis valedixerit, vid. JUST. OLDEKOP. *in caut. crim. tit. 1. caut. 8. ubi notabile quoddam exemplum ex Nevizani sylva nuptiali refert.*

17. Requiritur, si reus plenis jam probationibus convictus, crimen commissum tamen confiteri nolit, ut judex ipsi denunciet, quod sedula disquisitione facta, & hinc inde collectis sufficientissimis indiciis, & conjecturis, crimen hætenus inficiatum, in apertum sit productum, obfuscatæque veritatis velamentum remotum, quodque nihil aliud supersit, quam ut eculeum, & inde promanantem sententiam definitivam expectet, eum nimirum in finem, quo reus metu tormentorum sponte crimen confiteatur, *arg. art. 69. Const. crim.* si vero confessio spontanea nullatenus elici possit, & tamen de commissi criminis veritate satis superque constet, nihilominus judex reum etiam sine tormentorum adhibitione condemnare poterit, sententia definitiva, *d. art. 69.*

H

arg.

arg. l. 16. C. de pæn. quanquam, FARINAC. q. 40. n. 13. & seqq.
talem extra ordinem puniendum existimet.

Vbi tamen 18. notandum quod requiratur, si reus veniat condemnandus, ut probationes luce meridiana sint clariores, & indubitatae, *l. ult. C. de probat.* utque ad minimum duobus vel tribus testibus omni exceptione maioribus, qui de ipso actu testari possint, sint communiter & circumvallatae, *d. l. ult. art. 67. Ord. crim. & DAMHOVD. in prax. crim. cap. 38. n. 10. & 11.* proinde semper iudicum aures illud supremi iudicis dictum, *Lev. XIX, 15.* vellicet, non facies quod iniquum est, nec injuste iudicabis, imo adamantinis plane clavis memoriae infigant verba, *cap. 1. X. de sent. & re judic.* quæ propter magnam emphasin adscribere placuit; Caveant (*inquit ibidem Innocentius*) iudices, & prudenter attendant, ut in causarum processibus nil vindicet odium, vel favor usurpet, timor exulet, præmium, aut expectatio præmii, justitiam non evertat, sed statem gestent in manibus, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus, quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis, & ferendis, præ oculis habeant solum Deum &c. & quamvis Innocentius ibidem saltem de ecclesiasticis iudicibus loquatur, quin tamen idem in iudiciis secularibus observandum sit, nemo sanæ mentis inficiabitur, cum iudex iudicium eandem fidem & justitiam in utrisque requirat.

XXII.

Ex præpositis apparet, ad torturam non deveniendum, nisi crimen de quo quæritur certo sit admissum, *arg. l. 1. §. 24. ff. ad SCtum Syllan. l. 23. §. ult. l. 24. & 25. ff. ad Leg. Aquil. junct. l. 1. C. ubi causæ fiscal. & quidem per probationes plenas & indubitatas, d. l. 1. §. 23. ad SCtum. Syllan.* quod Dd. adeo extendunt, ut quamvis quis confiteatur se hoc vel illud crimen perpetrasse, prius quæstio adhiberi non debeat, quam de facto ipso constet; *BOCER. in saepe alleg. 1r. cap. 3. in pr. n. 3.* rationem hanc addit, quod qui velit probare qualitatem, prius debeat probare substantiam, in
qua

qua qualitas fundetur, nisi sc. latrones corpus trucidatum in amnem aut mare projecerint, hos enim tanquam malæ conditionis, & delinquere solitos, nihilominus tormentis subjiciendos ait, vid. CAS. *in tr. 1. de indicis cap. 2. præmissor. n. 9.* & ANT. GABRIEL. ROMAN. *lib. 7. de malefic. conclus. 17. n. 12.* ratio, quia latronem publicum cuiusvis interficere licet, *L. 1. C. quando liceat unicuique sine Judic.* Ordinis ergo ratio suadet, ut laconico brevitatatis more, ea quæ in ipsa tortura sint observanda videamus, ubi primo intuitu quæstio occurrit, quonam tempore, an diebus feritatis, & maxime tempore paschæ, quæstio haberi possit? prima certe facie negativa verior videtur, cum feriæ præsertim magis solennes, & ab ipso Deo sanctificari iussæ, ejusmodi operibus ignominiose tractarentur, & improbe dehonestarentur, quippe in hisce tantummodo opera misericordiæ, non crudelitatis, erga proximum exercere jubeamur, vid. Dn. EMANUEL. SONTOMS, *Gulden Kleinod der Kinder Gottes, p. 3. cap. 4. n. 56. & seqq.* cui accedit quod *in L. quadraginta 6. & seq. 7. C. de feriis* expresse dicatur, diebus feriatis, & maxime in festo paschæ, inhibendas esse quæstiones criminales, propter reverentiam scil. erga majestatem divinam, & alias innumerabiles rationes: Verum enim vero, quamvis libenter concesserim, ejusmodi spectacula aspectu horribilia, & immanitatis sæpius plena, in honorem Dei, ad unum vel alterum diem usque differenda esse, præsertim si crimen non sit valde atrox, aliter tamen sese res habet, si crimen sit immane, veluti si latrones publici grassentur, & ipsorum consiliorum proditio, ob imminens periculum sit necessaria, tunc enim etiam die paschæ, quæstio haberi potest, cum & in hoc facillime summi numinis speretur venia, per quod multorum salus & incolumitas procuratur. *l. 10. C. de fer.* Justus etenim Deus, omnem ejusmodi turpitudinem cui semper est infensus, iracundiæ flamma populatur; ne igitur propter delictorum impunitatem iram Dei magistratus in se provocet, *arg. Nov. 141. in pr. cito citius publicitus* interest, provinciam malis hominibus purgari, *l. congruit. 13. ff. de offic. præsid.* cum magna ratio suadeat, pœnas ob maleficia solvi, *l. si a Reo. 70. §. ult. vers. nam pœnas ff. de fidejussor.*

2. Fallit regula, si seditio vel aliud incommodum timeatur; ibi enim res celeritatem causæ requirit, *arg. L. 1. §. fin. L. 2. & L. 3. ff. de feriis l. 1. ff. de damn. in sect. c. conquestus ult. X. de fer. ibi: nisi necessitas urgeat*, ratio est quia necessitas legem non habet, sed sibi ipsi lex est, *cap. penult. X. de observat. jejunior. & licitum fatum facit quod alias & per se est illicitum, can. si nulla 23. q. 8.* hinc etiam debitores de fuga suspecti, die feriata incarcerationi possunt, *L. ait prætor. 10. §. si debitorem 16. ff. quæ in fraud. creditor. cum ibid. notat.* ratio est, quia propter fugæ periculum, dicitur ordine fieri, quod alias extra ordinem fit, *per not. in l. extat. 13. ff. quod met. caus. BALD. in tract. de carcerib. cap. 1. n. 9.* si ergo periculum subsit, a regulis juris communis recedi, & dispositio juris prohibitiva, remitti potest, *l. 5. §. 11. & 12. ff. de nov. oper. nunc cum ibid. notat.* quibus consentit expresse, *l. nemo 3. C. de Episcop. aud.* ubi Imperatores rescripserunt, propter criminis immanitatem nulli nullo tempore veniam esse dandam.

Nunc videndum, si torquendus veniat reus, quæ tormentorum genera judex adhibere debeat? existimat quidem DAMHOVD. *in praxi crim. cap. 37. n. 17. & 18.* nullum aliud tormenti genus in jure reperiri, quam quod fiat funibus, (quando sc. rei chordis & restibus ligabantur) *per L. 4. C. ad L. Jul. Majest. & l. 16. C. de quest.* verum etiam alterius generis, meminerunt JULIANVS & CONSTANTINVS, *in l. 7. C. de malef. & Mathem.* sc. Eculei, qui erat catasta lignea, cochleæ instar, & intendi atque remitti poterat in torquendis reis, quem describit, JOH. ROSIN. *in tract. antiquit. Roman. Lib. 9. cap. 31.* postea autem ex consuetudine, nova & varia tormentorum genera, pedetentim crescente hominum malitia prodierunt, veluti, die Englische Jungfrau, Spanische Kappen, Dänischer Mantel, Braunschweigische Stiffel; quæ & alia apud pragmaticos videri possunt, & inter alios, apud HIPPOCR. DE MARSIL. *ad L. 1. in pr. ff. de quest. n. 27.* DAMHOVD. *d. loc.* BOCER. *de quest. n. 20.* GANDIN. *in tr. de malef. tit. de quest. & tort. quest. 2. & ANGEL. ARET. in tr. maleficiorum in gl. fama publica præcedente vers. tortura;* breviter autem respondendum, judicem consueta & vulgaria, non inusitata & horribilia

bilis tormenta decernere, debere *arg. l. un. C. de emend. serv. & l. nemo carcerem 2. C. de exactorib. tribut.* neque talia, qualia accusator postulat, sed ea quæ moderatæ rationis temperamenta desiderant, *l. 10. §. 3. ff. de quæst.* & moribus nostris in torquendis reis fere communiter adhibetur, polletrum, der Daumenstock, quo pollices reorum fortiter comprimuntur, vel adhibentur funiculi subtiliores, & duriter contorti, quibus carnifices, manuum juncturas fortiter constringunt, maxime autem est in usu illud tormentum, quo rei, manibus vel pedibus ad tergum ligatis in altum elevantur, & sic elevati aliquandiu suspensi relinquuntur, ubi, si contumacia appareat, vel alia indicia urgentia superveniant, pondus aliquod pedibus vel dorso imponitur, aut ad cruciatus cumulandos, aqua frigida reorum dorsum respergitur, interdum funis in quo reus pendet sublimis, baculo post diuturnam elevationem quatitur, ut tremebundus reddatur, & reus graviore dolore angatur, prematur, affligatur, quos modos pulchre examinat Dn. MANZ. *ad Constit. Carol. art. 58. n. 21. & seqq.* ad formam ergo requiritur.

1. Vt judex certum diem quæstionis habendæ statuatur. *art. 45. Ord. crim.*

2. Vt in loco ad torturam destinato, cum duobus assessoribus peritis, & scriba, tempore præfinito appareat, ibique quæstionem instituat, *arg. art. 47. sanct. Carol. vers. so in der jetz gemelten & Nov. 90. cap. 1. §. 1.* & quidem in loco publico (non tamen in foro coram omni plebe, sed quasi in publico, id est, in præsentia aliorum virorum doctissimorum & honestissimorum) CARER. *in pr. crim. de tortur. §. habitis indicis n. 14. pag. 177.* ratio est, quia homines proniores sunt ad malum, quando aliorum præsentia non arguuntur, cum sævitiam loci opportunitas tegere possit. GRÆV. *de tortur. Lib. 2. cap. 3. p. 297.* altera ratio est, ne iudices propter exiguas nec satis probatas præsumptiones nimio justitiæ Zelo (qui quandoque nimis severus vindex esse solet) vehementius commoti, misere miseros reos dilaniandos quasi carnificibus tradant, & ita apertissimam injustitiæ viam pandant, GRÆV. *d. tr. Lib. 1. cap. 1. pag. 9.*

3. Vt reus antequam torturæ subjiciatur, adhuc serio de spontanea confessione, & eculeo vitando, admonetur, quo forsitan ad delictum aperiendum induci queat, *arg. Ord. crim. art. 46.* ratio est, quia omnia prius verbis quam armis sapientem experiri decet, *MATTH. STEPH. in not. ad hunc art.* altera ratio est, quod tortura tunc cesset, si per spontaneam confessionem veritas appareat, *L. 1. §. 1. & L. 12. C. de quæst.*

4. Requiritur ut reo ista die qua torquendus venit, neque cibus neque potus porrigatur, ne corpus ex cibo turbetur: *HIPPOL. DE MARSIL. ad L. 1. in pr. de quæst. n. 29.* Plurimi enim qui post sumptum cibum torti fuere, non saltem ea quæ comederunt, sed & proprium sanguinem, & vitam, evomuerunt. *JVST. OLDEKOP. in cautel. crim. tit. 4. caut. 7.* Si vero reus aliquid comederit, vel biberit, executio torturæ ad minimum 9. vel 10. horas differri debet, *HIPPOL. d. l. quamvis & alii 8. 6. vel 5. horas expectari, sufficere existiment, cum digestio tunc temporis jam sit perfecta, & alium cibum requirat, vid. NOVELL. in pract. ad defensam cap. 3. n. 20.* tempus ergo matutinum ad actum illum perficiendum commodissimum videtur, ubi obiter judici cavendum, ne quosvis cibos & placentas, per quoslibet, reus indifferenter suppeditari sinat, sed per suos ministros, id expediri curet, cum in ejusmodi cibus, præsertim pane & placentis, incantationes contra tormenta sæpius abscondi & occultari soleant, *vid. HIPP. DE MARS. in pr. cr. §. nunc videndum in fin.* proinde ejusmodi cibum suspectum rejiciat, & alium de sue subroget.

5. Vt torturæ genus sicuti paulo ante dictum usitatum & non horribile decernat, sed tale quod corpus ad minimum lædat, ratio est, ut reus vel innocentia vel supplicio salvus maneat, *l. 7. ff. de quæst.* hinc quidam judices, reos vigiliis continuis vexare solent, duobus famulis per vices adhibitis, donec inquietudine fatigati, somnum optent, & veritatem se dicturos promittant, quod tormenti genus maximæ efficaciam esse solere in cruciatus & tormenta contemnentibus, scribit *HIPPOL. DE MARS. ad L. 1. in pr. ff. de quæst. & DAMHOVD. in pr. cr. cap. 37. n. 22. fere in fine,*

fine, quem torquendi modum tanquam insolitum rejicit, Dn. OLDEKOP. *tit. 4. caut. 40.* ubi tamen salva tanti viri auctoritate, distingui posset, an reus confessionem suam factam, ex intervallo postea ratificaverit nec ne?

6. Requiritur, ut judex toti actui torturæ intersit, neque recedat, donec ad finem sit perductus, utque interea computationibus, vel aleæ lufui non indulgeat, sicut quandoque fieri solet, sed probe omnia observet, quo non tantum carnificibus occasio suggerendi amputetur, sed & ministrorum excessus evitetur, ipseque judex syndicatum non incurrat. vid. MENOCH. *de arb. Jud. lib. 2. casu 340.*

7. Clepsydra vel horologium adhiberi solet, quo sciatur, quam diu reus in tormentis steterit. GILHAVS. *in arb. crim. cap. 6. part. 7. sect. 3. n. 50.* hinc spacium temporis arbitretur judex, in rei tortura, ut pro criminis, personæ, circumstantiarum, & tormentorum qualitate, per quartam, tertiam, & mediam partem, vel duas tertias unius horæ, suspensus, & elevatus relinqui possit, PAUL. GIRLAND. *in suo ir. de quæst. 4. n. 9.*

8. Judici ad manus sint interrogationes super crimine commisso, quo examen rite formari possit, inde requiritur ut sit articulatum, hoc est attest. Dn. CARPZOV. ut crimen commissum, certis articulis includatur, & responsio torti, ad singulos exigatur; ubi cavendum, ne uni articulo plura interrogatoria inferantur, propter resultantem inde confusionem, præterea requiritur, ut interrogatio sit brevis, perspicua, clara, & dilucida, non autem torta, intricata, & æquivoca, rejicienda quoque omnis superfluitas, ad rem nihil faciens, pertinens quoque sit interrogatio, i. e. de hisce criminibus, quorum nomine inquisitio instituta est, & de quibus reus suspectus est, cum sine indiciis præcedentibus nemo examinari debeat, *l. unius ff. & L. cum cognitionaliter C. de quæst.* ita ut de aliorum criminibus, vita, moribus & conversatione reus interrogari non possit, *l. ult. C. de accusat. & L. repeti ff. de quæst.* imo neque incidenter de alio delicto, quam de eo cujus indicia extant. BOCER. *de quæst. cap. 5. n. 5. pag 350. & seqq.*

9. Requiritur ut iudex omnia per notarium vel scribam consignari jubeat, de cujus officio infra paucis aliquid dicendum.

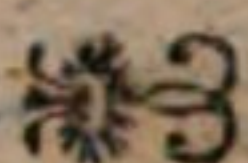
10. Requiritur, ut si reus aliquid falsus fuerit, iudex illius dictis non statim acquiescat, sed per inquisitionem certior fiat, an res ita se habeat nec ne? cum plures plura, & nunquam a se commissa, fingere & mentiri soleant, *art. 54. Sanct. crim. & l. 1. §. 23. ff. de quest.* si ergo circumstantiæ falsæ deprehendantur, reus propter mendacium denuo suspectus redditur, *l. 19. ff. de quest.* & majoribus quæstionibus onerari poterit, *arg. art. 55. Ord. Crim.* si veræ sint, de pœna deliberandum, *arg. l. 16. C. de pœn.* de quibus latius agit Magnif. Dn. CARPZOV. in *prax. crim. part. 3. quest. 124. per totum.*

11. Ad circumstantias indagandas ulterius observandum iudici, ut si reus per tormenta fateatur aliquid, generaliter interroget, quare & ex quibus causis, qua die, hora, quoque loco, crimen perpetraverit? quosque auxiliatores habuerit? præsertim si solus delictum perficere non potuisset, item si v. g. occisus reperiatur, quo armorum genere, illum interfecerit, & qua corporis parte læserit, quid rerum, literarum, vel nummorum, interfectus penes se habuerit, quorsum eum humaverit, cui spoliū vendiderit, donaverit, tradiderit, quorsum alienaverit, cum quo permutaverit? &c. *arg. art. 31. & 56. Ord. Crim.* non autem in individuo, vel specialiter, an Lucius Titius, vel Cornelius, hoc vel illud commiserit? quia talis interrogatio, magis suggestio, quam requisitio esset, *l. 1. §. 21. ff. de question.* ita & in cæteris delictis, pro discretionem, iudex ad investigandam veritatem procedere, & longiorem informationem ex Caroli V. sanctione criminali petere poterit.

12. Si reus tantæ sit duritiei, ut tormenta parvi pendat, & veritas exprimi non possit, *l. 1. §. 23. ff. de quest.* iudex tormenta, præsertim si rei insensibiles sint mutare, & tormentum virgarum adhibere potest, quod præ aliis commendat DAMHOVD. in *pr. crim. cap. 37. n. 22.* vel si suspicio magicarum artium subsit, rei vestibis spoliari, & aliis indui, vel crines & capilli in toto corpore rescindi, & novacula abradi possunt, cum sub illis sæpe pulvis

pulvis veneficus lateat, vid. Dn. MANZ. *ad const. crim. art. 58. n. 26. 27. & 81.* vel quæstionem repetere potest, *l. 18. §. 1. ff. de quæst.* non tamen eodem die, ne scilicet reus una vice per tormenta antequam veritas appareat vitam effundat, *art. 56. contra l. 7. ff. de quæst.* præsertim quia secundum tristissimam juris regulam, semel competenter tortus, sine novis indiciis amplius torqueri non debet, vid. CRAVETT. *conf. 287. n. 7.* COTHMANN. *vol. 3. Resp. 29. n. 220. & seq.* Si vero iterum tortus in revocatione permaneat, dimittendus est, FARINAC. *q. 38. n. 92.* quæ dimissio hodie præstita prius urpheda fieri solet, si autem contingat, ut ratam habeat confessionem priorem, deinde extra quæstionem eam iterum neget, tertio torqueri potest, FARINAC. *d. l. n. 96.* tum si denuo revocata vera perhibeat, & in confessione perseveret, damnationi locus erit, *art. 60. Ord. crim.* cum in confessum nullæ aliæ sint partes iudicis quam in condemnando, *l. proinde ff. ad l. aquil. l. si confessus ff. de custod. reor. l. qui sententiam C. de pæn. l. 1. ff. & l. unic. C. de confess.* sin minus, post trinam torturam ulterius non est procedendum, sed reus tunc absolvendus, aut cum cautione de sistendo dimittendus est. *Colleg. Argentor. tit. d. quæst. 1b. 19. n. 8. & seq.* ratio est, quia melius est peccare in misericordia quam in severitate, *c. allegant. 36. q. 7. Jacob. 11, 13.* & præstat iudicem potius benignum & misericordem esse, quam rigorosum, siquidem plenitudo virtutum est misericordia, ut habet textus *in c. in singulis dist. 86.*

Gradus autem certos Dd. constituunt, & quidem alii quinque nominant, quorum primus in minis de tortura, alter in deductione ad locum torturæ, tertius in vestium detractio, & ligatura, quartus in elevatione rei, & quintus in funium quassatione consistat, JVL. CLAR. *lib. 5. sent. §. fin. q. 61. num. 31.* alii tres tantum faciunt gradus, & primum in eo ponunt, quando terror reo incutitur, de tortura inferenda, quod fit si a lictoribus vestibus reus exuitur, & a carnifice tanquam jam elevandus ligatur, secundum in eo, quando vestimentis exutis jam elevatur, & per temporis aliquod spacium suspensus relinquitur, & tertium in eo, quando funis quassatur, & tremebundus redditur,

ac pondera pedibus reorum appenduntur, vid. BOSS. *de tort. num. 16.* BOCERVS tamen duos saltem constituit gradus, & primum scil. territionem rejicit, cum ille tantum sit præparatio instantis torturæ, *cap. 5. num. 24.* ubi judices monet, ne reum terrendum præsertim honestiore familia natum, carnifex manibus attingat: propterea notandum ut judex in torturæ quantitate moderamen adhibeat, pro personarum, & circumstantiarum qualitate, virium firmitate, imbecillitate, & denique reorum dignitate, *l. 7. ff. de quest. & art. 58. Ord. crim.* cum vero passim in hac disputatione de judicis arbitrio fiat mentio, sciendum est, illud hac in materia legibus expressis corroboratum, rationi & æquitati conformatum, ac clarissimorum Dd. suffragio munitum esse debere; vid. FARINAC. *lib. 1. tit. 5. de indic. & tort. quest. 37. num. 194. & seqq. latius Dn. OLDEKOP. in caut. crim. tit. 4. caut. 1.*

13. Si reus vulneratus sit, vel alio corporis defectu laboret, ita moderanda tortura, ne cladem patiatur sanitatis, & exitium vitæ struatur, neque vulnus vel ruptura augeatur, *art. 59. PROSP. FARIN. q. 41. num. 93.* quod moderamen in tribus, nimirum in criminis, personæ, & tormentorum qualitate consistere ait PARIS DE PVT. *in tr. de Syndicatu §. viso n. 2.*

14. Si reus aliquid confiteatur, non statim ad banchum juris, sed in carcerem reduci debet, donec dolor cessaverit paulisper, ratio est, quia si doloribus instantibus ad tribunal traheretur, facta ratificatio, tormentorum formidine expressa videretur, atque ita nullius momenti esset, BARTOL. *ad l. 1. §. divus 17. ff. de quest.* ubi quoque obiter notandum, si plures sint incarcerati & torquendi, ne unus vel alter reorum jam tortorum, carceri sociorum includatur, ratio ne sese instruant, & varias decipiendi technas adinveniant, VIGEL. *c. 3. q. 2. reg. 6. FARIN. q. 31. num. 104.*

15. Requiritur ut judex singulis mensibus a custode qualitatem incarceratorum exigat, ut curam & notitiam eorum habere, & necessario subministrare possit, *arg. l. penult. C. de Custod. reor. imo*
pie

pie faceret, si singulis septimanis, & si necessitas exigat, singulis diebus inquireret, ut si de adversa valetudine reorum constaret, cibi & potus lautioris ratio haberi posset, verum hæc de mala consuetudine stricte non observantur, sed miseri rei in squalore & luto detinentur, nec quæritur an marcescant, an vero vivant? quod certe dictu horribile est, & Dei iram cumulat, qui neglectum hujus visitationis tandem tormentis nullius ævi longinquitate finiendis puniturus est, *Matth. XXV.* pluribus consulatur *Colleg. Argent. tit. de custod. reorum.*

16. Quandoquidem jure civili judex incarceratos intra mensem vel absolvere vel damnare deberet, *per l. penult. C. de custod. reor.* DAMHOVD. *in pr. crim. cap. 17. num. 17.* ex consuetudine tamen, hoc tempus non observatur, sed judicis arbitrio relinquitur, qui tamen cito citius causas criminales expedire debet, *art. 77. Ord. crim.* ne lites fiant immortales, *l. properandum C. de Judic.* & GAIL. *l. obs. 91. n. 4.*

17. Quando reus delictum quod antea non modo in ipsa tortura, sed & extra locum torturæ, ad ratificandum ductus confessus erat, indicto die capitalis sententiæ iterum neget, & judex videat, quod saltem dolose, & ad differendam executionem hæc inficiatio fiat, nihilominus sententiam capitalem executioni mandare poterit, præmissis tamen præmittendis, de quibus in *art. 91. Ord. Crim.* ratio est, quia dolus nemini prodesse debet, sed potius puniri, *l. 63. §. tempus 6. ff. pro Soc. l. quod si dolo & l. is qui dolo ff. de Rei Vind.* THOM. DE THOMAS *in suis flor. leg. reg. 7.* quia malitiis hominum non indulgendum, *l. 38. ff. de Rei Vind.* sed obviandum est, *cap. sedes apostolica X. de rescript.*

18. Ad formam quoque pertinet, ut si plures sint torquendi, a suspectissimo initium fiat *l. 1. §. 2. ff. de quest.* vel ab eo qui timidior & teneræ ætatis est, *l. 18. ff. eod.* ita si pater & filius sint torqueri, a filio exordium est sumendum, *argum. d. l. 18.* quia pater magis per filii corpus periclitatur quam filius, *§. ult. l. de noxal. act.* & pro suo in filium affectu magis terretur, *l. 8. ff. quod metus causa.* ZANGER. *cap. 4. num. 28.* si vir & uxor, uxori prius,

tanquam vasculo debiliori, tormenta inferenda, *arg. l. 18. ff. de quest. ratio*, quia foemina ad veritatis confessionem, tum persuasionibus tum cruciatibus facilius praesumitur inducenda, *per notata ad l. filia in orbitate 20. C. de inoff. testam. cap. forus in fin. X. de Verb. signif. & l. 18. in pr. ff. de jur. fisc.* si vero unus reorum aequae ac alter timidus sit, & eadem circumstantiae in utroque concurrant, ut iudex nesciat a quo facilius veritas exprimi possit, nihil interest, a quo initium sumat, *arg. l. 1. §. 37. ff. de pos. & l. 31. in fin. ff. Locat.*

19. Ad formam quoque pertinet, ut Notarius sive Scriba in torturae processu, officium suum recte quemadmodum decet, explicet, & partes suas cum fide, & exactissimè curet, hoc autem praecipue consistit in eo, ut

1. Sit juratus, illius enim scripto postea magis creditur, *per text. in e. ad audientiam vers. cum juratus sit X. de praescript. ubi Dd.*

2. Ut formulam juramenti *in art. 5. Ordinat. Crim. praescriptam*, probe observet, & non saltem ea quae in captura, accusatione, responsione, & satisfactione, sed etiam quae in ipsa quaestione, inquisitione, examinatione, & probatione occurrunt, diligenti & competente ordine conscribat, *secundum art. 181. & seqq.* non vero ea, quae durantibus & mediis cruciatibus proferruntur, *arg. art. 58. in fin.* possunt quidem ea memoriae causa pro iudice notari, non vero debent protocollo inseri, ratio quia ejusmodi dicta, propter immensos torturae dolores extorta, adeoque falsa esse videntur, *MATTH. STEPH. ad d. art. 58.* quid Notarius porro scribere debeat vid. *OLDEKOP. tit. 4. caut. 31.*

3. Ratificationem postea factam, diligenter, exacte, & verbotenus consignet, nec liceat ei verba a reo prolata immutare, admonente *Dn. CARPZOV. in pr. crim. p. 3. q. 126. num. 33.* rationem addit hanc, ne forsan sensus ratificationis una cum verbis, non sine magno periculo rei invertatur.

4. An-

4. Annum, diem, & horam, qua quisque actus, & quibus presentibus celebratus sit, item nomen & cognomen suum, quodque auritus testis fuerit, adscribat; *art. 182. & 189.* & denique,

5. Ut nihil arcani foris spargat, *d. art. 189.* sed habeat frontem apertam, linguam parcam, & mentem clausam, uti loquitur Dn. OLDEKOP. in *seinem Politischen Vnderricht, part. 3. thes. 34.* ratio est, ne ante sententiam prodatur qualem iudex sit laturus, *arg. l. 19. §. 1. ff. de offic. praesid.* neque periculum aliquod iudici exinde creetur.

XXIII.

Finis quaestionis est, ut veritas eruatur; *l. 1. pr. l. 8. & 9. ff. de quaest. l. 10. 12. 13. C. eod. juncta l. 15. §. questionem 41. ff. de injur.*

XXIV.

Effectus coincidit fere cum fine, principalis autem est, ut iudex quaestioni fidem habeat, *argum. l. 1. §. 23. & 25. ff. de quaest.* & proinde reum vel absolvat, vel condemnet, ubi ratione absolutionis.

1. Notandum, quod si reus in tortura nihil quicquam confessus fuerit, ut absolvi & in pristinum statum, in quo ante torturam fuerat, dimitti debeat, quia indicia criminis per tortutam purgata censentur, *l. ult. ff. de calumniator.* an vero saltem a iudicii observatione, an vere definitive sit absolvendus, quaestio est inter Dd. de qua vide *CARPZOV. in pr. crim. p. 3. q. 125. n. 4. & seqq. BOCER. in tr. de quaest. cap. ult. n. 2. & seqq.*

2. Iudex ius aliter dicens quam oportet, propter negligentiam vel imperitiam tenetur, *l. de his in fin. C. de custod. reorum.* & quidem duplici actione sc. injuriarum, *per l. 32. ff. de injur. & in l. item apud LABEONEM 15. §. praetor.* & utili actione legis aquiliae,

aquilæ, *l. 13. ff. ad l. Aquil. v. l. ex hac ff. si quadrup. paup. feciss. dicat.* sique hunc qui ob dignitatem aliquam prohibetur torqueri, torserit, capitaliter puniri potest, *l. 16. C. de quæst. idem dicendum de eo, qui per dolum torserit, CRAVETT. cons. 806. n. 10. FARINAC. q. 37. n. 112. & q. 41. n. 96.*

3. Si indebite inquirat, parti vexatæ tenetur ad expensas & interesse, maxime quando de culpa ipsius apparet, *l. filiusfam. ff. de Judic. CASON. in tr. de inquisit. cap. 8. n. 4. idem dicendum si reo defensiones deneget, & ad tormenta inauditum rapiat. FARINAC. q. 39. n. 84.*

4. Si justam judex torquendi causam habuerit, reus autem innocens repertus sit, expensæ compensantur, ita ut quisque suas ferre teneatur, *GAIL. 1. obs. 152. n. 3. & 6. vid. MANZ. ad art. 61. n. 22. & seqq. si vero injuste torserit, tenetur de injuria, dolore, sumptibus & damnis satisfacere, art. 20. Ord. Crim. ratio, quia fines officii excessit, L. factum a Judice ff. de Reg. Jur. GAIL. 2. obs. 76. WESEMB. in parat. ff. quod met. caus. n. 3. & quia non licet magistratui aliquid injuriose facere vel agere, L. nec magistratibus 32. ff. de injur. vid. JAC. MENOCH. de arbitr. jud. quæst. lib. 1. quæst. 76.*

5. Non autem tenetur judex, si ex consilio jurisperitorum torserit, quia tunc secundum leges processisse videtur, *l. Leges C. de LL. arg. l. fin. §. mixta 26. ff. de mun. & hon. aliter se res habet si consilio civitatis vel municipii intersint assessores periti & Syndici, illi enim consilium datum sequi vel non sequi possunt, FELIN. cons. 24. n. 15. BARTOL. in L. si convenerit n. 4. de re judic. quibus consentit COTHMANN. vol. 3. Resp. 29. n. 403.*

6. Si judex severius quam decet in criminalibus procedat, privari potest sua jurisdictione. *HIPPOL. DE MARS. in pr. crim. ad §. expeditam n. 86.*

7. Aliquando judex delinquenti poenam remittere potest, hunc in finem, ut ejus opera in capiendis aliis uti possit: *per L. in eos ff. de custod. reor. L. non omnes in fin. ff. de re milit. BARTOL. in*

in l. 3. de condict. ob turp. caus. Alex. ad L. relegati ff. de pæn. quod tamen in casu ubi indicia extant, vel criminosi non sunt vegabundi, non est practicandum.

Ratione condemnationis judici observandum, ut

1. Sententiam capitalem in nullum statuatur, nisi sua confessione, aut sufficientissimis probationibus convictus sit, *arg. l. 16. C. de pæn.* si vero sententia vel a toto magistratu, vel a jurisperitis sit concepta, triduo (quandoque de consuetudine loci pridie) ante executionem sententia damnato denunciari debet, *art. 79. Ord. Crim.* ut non tantum ad mortem se præparare, *GOEDEL. in tr. suo de mag. & venef. lib. 3. cap. 11. num. 4.* sed & res suas disponere, & sacro viatico miniri possit, *HIPPOL. DE MARS. in pr. crim. §. quoniam num. 51.* & moribus nostris hæc sententia condemnatoria per Parochum aut Diaconum loci (alibi per ministrum publicum) condemnato indicari solet, quo nimirum ad patientiam & pœnitentiam peccatorum eum hortetur, *vid. JVL. CLAR. §. fin. quest. 99. n. 1.*

2. Condemnato pluribus in locis coena præparari solet, scilicet das Hencfermahl, quam *HIPPOL.* coenam asperrimam, calamitatis & cruciatus appellat, alibi electio datur condemnatis, cibos gustui gratos petendi, in quibusdam autem locis, reo deducendo haustus vini generosioris propinatur, ne corruat, sed ut animum moe ore quasi jam oppressum, aliquatenus erigat, ubi tamen *monente Imp. Carolo V. art. 79.* observandum, ne nimia vini gustatione rei intellectus pervertatur, & anima æternum exitium attrahat.

3. Die executionis indicta, assessores capitalis judicii, pro moribus, & consuetudine, vel per signum campanæ, vel per apparitores convocari debent. *art. 80.*

4. Audito signo vel convocatione facta, ad locum judicii omnes se conferant, *art. 82.* sententia enim nulla est, quæ extra locum consuetum fertur. *l. si cum dies §. si arbiter. ff. de recept.*

5. Judex vel praeses, assessores singulos interroget, num judicium recte sit constitutum, & sufficiens assessorum numerus? *art. 84.* cui praemissa honoris praefatione, breviter ita responderi potest, judicium hoc secundum Imperatoris Caroli V. & Imperii praescriptum recte constitutum judico.

6. Reus in locum publicum vel forum in comitatu carnificis vel lictorum duci debet, ratio est, ut alii magis terreantur. *art. 85.*

7. A loco publico in judicium, ut audiat sententiam condemnatoriam, *art. 86.* quibusdam in locis a palatio vel curia, veluti Argentinae von der Pfalz, publice sententia alta voce ab actuario ex breviculo, id est, ex scriptis praelegi, bacillus a iudice frangi, & executio carnifici demandari solet, *art. 96.* vid. MATTH. STEPH. *in not. ad h. art.*

8. Sententia concepta, juri & actis conformis esse debet, & specialiter in ea exprimi, quo mortis genere reus sit afficiendus, *art. 94.* imo species delicti quandoque de consuetudine inferi solent.

9. Antequam reus in locum supplicii trahatur, publice proclamari solet, ne quis sub poena capitis & bonorum carnifici forsan infeliciter munere suo fungenti, violentas manus inferat, quae proclamatio interdum etiam in loco supplicii repeti solet, secundum tenorem *art. 97. Ord. crim.* ubi haec verba habentur: So der Richter nach der Endurtheil seinen Stab gebrochen hat, deßgleichen auch so der Nachrichter den Armen auff die Richtstatt bringet, soll der Richter öffentlich ausrufen oder verkünden lassen, vnd von der Obrigkeit wegen bey Leib und Gut gebieten, dem Nachrichter keinerley Verhinderung zu thun, auch ob ihm mißlänge nicht Hand anzulegen ic. Quod etiam adhuc hodie ad petitionem carnificis praticari solet, vid. DAMHOVD. *in prax. crim. cap. 153. n. 12.* & MATTH. STEPH. *in not. ad d. art. 97.* ratio autem, quae Imperatorem huic temeritati ita obviam ire permovit, fuit temeraria quorundam locorum consuetudo, ubi vulgus carnificem primo ictu a nece aberrantem, aliove modo minus rite executionem deman-

demandatam perficientem, telis, faxisque petere & obruere solebat, quod certe iniquissimum erat, cum neque sententiae inferatur, ut uno ictu caput a cervicibus amputetur, tum quod saepissime in peritissimi carnificis non sit potestate, jugulum debito modo resolvere ferro, & hoc quandoque ex justo Dei iudicio, qui ejusmodi homines sceleratos, majores vult sustinere dolores antequam vitae suae periodum claudant, propterea quia innocentes frequenter ante totalem occisionem, immanissimis tormentis excarnificare, facultatibus ereptis exilio afficere, vel fustibus ad mortem contundere, sagittis configere, manus praetruncare, cum naribus aures praecidere, & omnis generis saevitiam exercere soliti sunt, vid. LUDOV. DVNTE *in casib. conscient. pag. 367.* cui accedit, quod etiamsi carnifex officio suo non satisfaciat, nihilominus tamen plebi nulla competat potestas vindicandi, quippe quae magistratui relinquenda est, qui ob negligentiam vel culpam arbitrarie punire potest carnificem, siquidem culpa & imperitia poenam mereatur, §. 3. 6. 7. & 8. *I. de Leg. Aquil.* & affectare quisque non debeat, in quo vel intelligit vel intelligere debet, infirmitatem suam alii periculosam futuram, *L. 8. §. 1. ff. ad L. Aquil.* magistratus ergo probus, omnem curam summo conatu adhibeat, ut carnifices ejusmodi eligat, qui non sint assidui aleatores, improbi calumniatores, publici scortatores, impii blasphematores, fures, alienis opibus vulturum instar inhiantes, homicidae, sicarii, et omnibus vitiis dediti, sed tales qui boni sint nominis, officii gnari, certi, imperterriti, mites, humani, affabiles, & commisericordes, quique miseros reos viribus jam debilitatos, & languore labefactos, mitius alloquantur, humaniter & clementer eos tractent, adque patientiam christianam, & certam in Christum fiduciam pie adhortentur, vid. JODOC. DAMHOVD. *in pr. crimin. cap. 155. num. 9. in editione Antwerp. edit. A. 1616.* Et quamvis carnificis officium inhonestum esse plurimi doctorum colligant, ex CICER. *pro C. RABIRIO*, PLAVTO *in Pseudulo*, & *Juvenali*, si tamen res exactius excutiatur, ipsius officium tam valde inhonestum non est (etsi levi aliqua macula hodie ex consuetudine eum laborare non negaverim, cum ei qui nimio societatis vinculo cum eo se obstringat, probrosum hoc

K

ducatur)

ducatur) nam exercendo officium suum, nihil in conscientia peccat, neque suorum affectuum, sed justitiae minister est, *c. non frustra c. officia c. non est 23. q. 5.* & ex mandato justitiae peragitur quicquid facit, ut b. LUTHERVS in *Postill. Eccles. super Evangel. Domin. 4. post Trinit.* non immerito dixerit, darumb ist Meister Hans ein sehr nuher, vnd darzu ein barmherziger Mann, dann er stewart dem Schalek, daß es nicht mehr thue, und wehret den anderen, daß sie es nicht nachthun, dann vor ihm schläget er den Kopff ab, den anderen hinter ihm trohet er, daß sie sich fürchten für dem Schwert vnd Fride halten, das ist eine grosse Gnad und eytel Barmherzigkeit.

10. Prospicere debet magistratus, ut carnifex miserum reum ligando clementer tractet, neque saevius vel citius quam par est, eum abripiat, & ita potius propriae bili, quam justitiae & iudicis iussui inserviat, deinde educendo misero peccatori, unum vel duos sacerdotes adjungat, qui ad ultimam rerum lineam usque, verbis lenibus, & amore commiserationeque plenis, ejus levant mœrorem, eumque ad christianam patientiam, peccatorum multifariam commissorum resipiscenciam, veramque in Christum fiduciam, quod solus nodos impietatum nostrarum catenas dissolverit, multam earum in se receperit, clausa coeli templa atrocissima sua nece aperuerit, sanguineque suo omne humanum nefas extinxerit, adhortentur, quodque Deus breves jam ob oculos versantes dolores novis sit laetitiis exaequaturus, consolentur, *art. 102. Ord. Crim. PETR. THEODOR. in Colleg. crim. diss. 10. th. 5. Lit. G.* cavendum tamen sacerdotibus, ne puniendum ea quae semel factus est revocare edoceant, ne scilicet executio rite instituta malitiose differatur, & incommodum aliquod reipublicae attrahatur, *per artic. 103. Ord. Crim. vid. MATTH. STEPH in not. ad d. art. & DAMHOVD. in pr. crim. cap. 150. n. 6.* an autem ante executionem carnifici incumbat suppliciter reum orare, ut mortem, quam brevi ei illaturus est sibi condonet? Dd. non conveniunt, mihi negativa verior videtur, contra DAMHOVD. *in pract. crim. cap. 153. n. 9.* nam si jure, & quidem jubente magistratu officium suum facit, non opus est condonatione, delictum

lictum enim committere non censetur is, qui facit aliquid jure permittente. L. GRACCHVS 4. C. ad L. Jul. de Adult. neque mortem rei carnifex appetere creditur, cum partim magistratui obsequi necesse habeat, arg. L. 4. ff. de Reg. Jur. partim vero, quia delicta debent tenere suos Authores, l. 22. C. de pæn. & reipublicae intersit delicta puniri, L. ita vulneratus ff. ad Leg. Aquil. & passim, cui consonat illud LVTHERI dicentis, in postill. Ecclesiast. supr. Evangel. Domin. 4. post. Trinit. Meister Hans soll nicht sagen zum Bbelthäter, dem er sein Recht thun soll, wie sie doch pflegen, Lieber N. vergib mir, was ich heut an dir thun werde, dann warumb will er so sagen, thut er doch recht daran, darumb darff er keines Vergebens, welches allein auff die Sünde vnd das Vnrecht gehet, dann sein Ampt ist, daß er Vnrecht soll straffen: Gleich wie es vnrecht wäre, so ein Vatter zu seinem Sohn wann er ihn sträupen wolte, sagte, Lieber Sohn, vergib mirs daß ich dich sträupen will, Mein, es ist recht gethan, darumb soll es der Sohn leyden, dann Gott will es so haben. Cum autem instituti non sit quaestionem hanc ex professo tractare, sed ad finem properare, ad sequentia quae supersunt progredior.

II. Cum ad locum supplicii perventum fuerit, carnifex executionem demandatam intrepide aggrediatur, muneri suo convenienter se gerat & reum commetero supplicio afficiat per Ord. Crim. art. 96. cui executioni judex (non autem princeps propter prae se ferentem speciem crudelitatis, & ne vulgi odium in se concitet) interesse debet, quo carnifex majori studio, officium suum peragere possit, executione autem peracta, et ad finem perducta, quae secundum tenorem sententiae rota, ferro, patibulo, suffocatione in aquis, concrematione, ignitarum forcipum punctura, et aliis modis fieri solet, carnifex judicem roget, an recte sententiam executioni mandaverit nec ne? cui judex si nihil desideret, hisce verbis respondeat, si officio tuo quemadmodum te decet satisfacisti, secundum latam sententiam, ego acquiesco, art. seq. 98. cui carnifex de consuetudine iterum respondere solet, sit ergo Deus miserae animae propitius, So seye dann Gott der armen Seelen gnädig.

12. Hisce omnibus peractis de sepultura reorum denique cogitandum, et quamvis nihil in hoc positum sit, ubicunque locorum etiam corpus post animae discessum requiescat, *AVGVSTIN. de civitate Dei lib. 1. cap. 12.* neque multum referat, an cadavera tumulo mandentur vel non, sepultura tamen omnibus commendata esse debet, quia ejus officium inter opera charitatis christiana collocatur, *ut videre est Genes. XXIII, 4. & cap. L, 7. Item Josue cap. XXIV, 32.* sic etiam summopere Tobias laudatur, quod occisorum corpora sepeliverit, quin etiam erga hostes hac humanitate sunt usi graeci; sic Hannibal quoque romanorum alias hostis infensissimus, Paulum Aemilium apud Cannas trucidatum, honorifice sepeliri curavit, *VAL. MAX. lib. 5. cap. 1.* punitorum ergo cadavera sepelienda sunt, *per text. in c. quæsitum est, caus. 13. q. 2.* partim quia honestatis ratio et humanae memoriae conditio, *l. 27. ff. de condit. Instit.* partim vero, quia resurrectionis symbolum, nec non deforme spectaculum, ne vivi se eodem contaminent (ut loquitur Dn. *CARPZOV.*) hoc expostulat, dummodo peccatorum suorum confessionem et poenitentiam egerint, *d. c. quæsitum est*: aliter se res habet in reis atrocissimi criminis, puta incendii, latrocinii, veneficii, parricidii et homicidii animo deliberato commissi, in hisce enim et similibus, horum cadavera insepulta relinqui possunt, secundum *DIDAC. COVARRVV. 2. var. resolut. cap. 1. num. 11.* (exemplum occurrit apud *VALER. MAX. lib. 6. cap. 3.* in cadaveribus Tiberii et Caji Gracchorum, quae quia Statum Reipublicae convellere conati erant insepulta jacuerunt) ratio autem est, ut alii a similibus delictis, quae prohiberi publice interest, *l. 70. §. 5. ff. de fidejuss. & mandat.* metu poenarum, vel sepulturae asininae deterreantur, nec in mores maleficia abeant, *GELL. lib. 6. noct. attic. cap. 14.*

13. Cum exemplum et memoria haud minima sit coërcitionis causa, sicuti etiam in sacris literis plurimos insepultos abjectos fuisse demonstratur, exemplo quinque Regum a Josua captorum, Jesabelis, Achabi Regis uxoris, et Goliathi, etc. an autem cadavera punitorum Medicis ad Anatomiam sint tradenda, videri possunt, *ANT. GOMEZ. var. resolut. c. 14. n. 9. WESEMB.*

*in paratitl. ad tit. de cadaverib. punitor. MATTH. STEPH. lib. 1.
de juridict. cap. 6. n. 141. & seq. Item Clar. lib. 5. sent. §. ult.
quest. 100. n. 2.*

Hisce itaque praemissis et observatis, salvo aliorum judicio, finem disputationi huic inaugurali imponendum, et receptui canendum esse censeo, Deo vero, studiorum meorum Rectori, et praeter spem Restauratori, pro beneficiis ab ipsis crepundiis et teneris unguiculis, ad hunc usque diem in me collatis, immortales et justissimas persolvo gratias, suam Majestatem humillimis ac subjectissimis precibus implorans, ut si aliquando in ardua hac materia aliquid decernendum vel statuendum sit, a recto veritatis tramite me aberrare non sinat, interim hisce versiculis Germanicis ad finem decurrens:

Daß werthe Menschenblut hat GOTT so theur erworben,
Daß er am schndden Holz vor selbes ist gestorben;
Obwohl der Richter oft dasselb so gringe schätzt,
Daß im Gewissen er fast niemahls wird verlegt:
Wann er aus Unbedacht, aus Rachgier, Widerwillen,
Aus Stolz, Gunst, Freundschaft, Neid, sein Muthlein meynt zu stillen,
Und in der tollen Wuth nicht einmahl denckt daran,
Daß ein gefangner Mann sey wohl ein armer Mann.
Bielmehr vergreiffet er sich, wann er nicht will anhdren
Des Angeklagten Stimm, noch vorgeschriebne Lehren,
Die GOTT und alles Recht ihm für die Augen stellt,
Und er aus eignem Hirn ein unrechts Urthel fällt;

Noch mehrers, wann er sich läßt gar zu schnell verleiten,
Und eh die That probiert, das Uebel will ausbreiten

Mit Feur, Schwerdt, Wasser, Strang, und andern Straffen
mehr,

Und zu erjagen meynt dadurch groß Ruhm und Ehr.
Weh dem und aber weh! der so das Schwerdte führet,
Daß der unschuldge Theil Leib, Ehr und Guth verlieret,

Wie wird er vor Gericht des grossen Richters stehn,

Was schrecklich Urthel wird doch wider ihn ergehn?

Erwägt derhalben dieß, ihr Richter hier auf Erden,

Dann alles falsche Thun kann nicht verhälet werden,

Obgleich der gmeine Mann euch darf bestraffen nicht,

So ist ein andrer doch, der ins Verborgne sieht,

Der giebt auf euer Thun, auf euren Lebenswandel

Mehr Achtung als ihr meynt, wann ihr schon manchem Handel

Ein Schem anziehen wollt, und spricht das Böß sey gut,

Und Gutes seye böß; und also Menschenblut

Bergießt ohn alle Scheu. GOTT läßet euch zwar machen,

Doch wann er in dem Grimm wird ungefähr aufwachen,

So ist kein Mittel mehr, das Urthel ist gar schnell,

Dieweil sein Zorn fortbrennt bis in die unterst Höll.

Will dann der Richter nun die ewge Pein nicht leiden,
 Muß er, was Böse heißt, mit allem Ernst vermeiden,
 Aufrichtig muß das Herz, die Augen wachbar seyn,
 Daß Urthel mit der That gleich stimmen überein:
 Begiebt sich dann ein Fall, der ihm zu schwehr vorkömmt,
 So wird er weislich thun, wann er zu handten nimmet
 Das gött- und weltlich Recht, und glehrter Leuten Rath,
 Daß nicht der Unverstand ihn reue nach der That.
 Dann was einmahl geschehn, kann nicht verändert werden,
 Ob er schon Erdsus Schatz, und was auf dieser Erden
 Gefunden werden kann, zum Opfer legte dar,
 So ist es doch umsonst, und nuget nicht ein Haar.
 O centnerschwehre Rach, du kannst die Seel entgeistern,
 Wann man die schnelle Zung vorhin nicht kann bemeistern,
 Man fühlt dein Hencker-Schwerdt, das dringt durch Bein und
 Marck,
 Und legt lang vor dem Tod den Körper in den Sarg.
 Wohl dem und aber wohl, der dieses oft bedencket,
 Und mit bedachtem Sinn sich zu dem Rechten lencket,
 Der Seel, Leib, Herz und Zung also bezähmen kann,
 Daß der Gewissens-Wurm nicht fang zu nagen an.

Ich wünsch derhalben dieß, daß jeder sein Gewissen
Dergestalten nehm in Acht, damit die Seel gerissen
Werd aus der Höllen Schlund; und alles so mög gehn,
Daß jeder frölich könn vor Gottes Richtstuhl stehn:
Lasse derhalben, du Richter der Richter,
Deiner Gerechtigkeit scheinende Lichter
Glänzen, daß Falschheit das Hertz nicht blend;
Lasse das Rathhaus mit Wahrheit begießen,
Seegen auf Richter und Richtende fließen;
Alles geh glücklich im Anfang und

E N D.

Lang, Johann Philibert.

Disp. inaug. iur. de quaestionibus, seu torturis reorum von der scharfen
Frage

Basilea u.a. 1747

4 Diss. 1557#Beibd.2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10816540-9

VD18 14992868-001